

Türkiyat Mecmuası Journal of Turkology

Araştırma Makalesi | Research Article

 Açık Erişim | Open Access

Türkiye Yunanistan Spor Faaliyetleri (1930-1950)

Türkiye Greece Sports Activities (1930-1950)

Günver Güneş¹

¹ Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, Aydın, Türkiye

Öz

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkiler, Lozan Antlaşması'nın ardından bir uzlaşma ve barış sürecine girmiştir. Bu siyasi yakınlaşmanın bir yansıması olarak spor faaliyetleri de önemli bir rol oynamıştır. Türk-Yunan spor ilişkileri, özellikle futbol, atletizm ve güreş gibi branşlarda gelişme göstermiştir. 1930'lu yılların başlarında siyasi ilişkilerin gelişimine paralel olarak ilk resmî spor müsabakaları da 1930'larda başlamıştır. Özellikle İstanbul, İzmir ve Atina şehirlerinde düzenlenen ve bu kentlerin futbol takımlarının karşılaşmaları, iki ülke halkları arasında dostluk bağlarını artırmış, kültürel bir köprü oluşturmuştur. Ayrıca 1929 yılında başlayan Balkan Oyunları, Türk-Yunan spor ilişkilerinin gelişiminde önemli bir yer tutmuştur, dostluk ve iş birliğini spor aracılığıyla güçlendirmiştir. Türk-Yunan spor faaliyetleri, dönemin siyasi ilişkilerine de paralel olarak zaman zaman iniş çıkışlar yaşamış olsa da genel olarak dostane bir atmosferde devam etmiştir. Bu süreçte spor, iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin güçlenmesine ve halklar arasındaki yakınlaşmaya önemli bir katkı sağlamıştır. Ayrıca, spor basını da bu dönemde önemli bir rol oynamıştır. Bu çalışmada Türkiye Yunanistan siyasi ilişkilerinin spor faaliyetleri ile birlikte nasıl zenginleştiğine temas edilecektir. 1923-1950 Türk Yunan ilişkilerine konu olan çalışmalar genel olarak siyasi çerçevede ele alınmıştır. Sportif ilişkilerin bütüncül olarak değerlendirildiği bir araştırma bugüne kadar yapılmamıştır. Bu çerçevede içeriği ile çalışma söz konusu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

Abstract

In the first years of the Republic, relations between Türkiye and Greece entered a period of peace and reconciliation following the Treaty of Lausanne. As a reflection of this political rapprochement, sports activities also played an important role. Turkish-Greek sports relations have developed especially in branches such as football, athletics and wrestling. In parallel with the development of political relations in the early 1930s, the first official sports competitions began in the 1930s. The matches of the football teams of these cities, especially held in the cities of İstanbul, İzmir and Athens, increased the bonds of friendship between the people of the two countries and created a cultural bridge. The Balkan Games, which started in 1929, had an important place in the development of Turkish-Greek sports relations and strengthened friendship and cooperation through sports. Although Turkish-Greek sports activities experienced ups and downs from time to time in parallel with the political relations of the period, they generally continued in a friendly atmosphere. In this process, sports made a significant contribution to the strengthening of diplomatic relations between the two countries and the rapprochement between peoples. Additionally, the sports press also played an important role during this period. In this research, it will be touched upon how the political relations between Türkiye and Greece are enriched with sports activities. Studies on Turkish-Greek relations between 1923 and 1950 have generally been discussed within the political framework. A study evaluating sporting relationships holistically has not been conducted to date. In this context, the study with its content aims to fill the gap in question.

Anahtar Kelimeler Türkiye • Yunanistan • Balkan Oyunları • Atatürk • Venizelos

Keywords Türkiye • Greece • Balkan Games • Atatürk • Venizelos

“ Atıf | Citation: Güneş, Günver. "Türkiye Greece Sports Activities (1930-1950)". *Türkiyat Mecmuası–Journal of Turkology*, 35, 1 (2025): 113-142. <https://doi.org/10.26650/iuturkiyat.1668170>

 This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

 2025. Güneş, G.

 Sorumlu Yazar | Corresponding author: Günver Güneş ggunes65@gmail.com

Extended Summary

Sports also contributes to the development of international relations within the framework of its political and cultural dimensions. The dynamic character of sports has a significant impact on the mutual relations between states. In this sense, the effects of sports on diplomacy in the bilateral relations of the Republic of Türkiye are remarkable. In this research, it will be touched upon how the political relations of the states of Türkiye and Greece, which had conflicting interests and acted with feelings of hostility for many years, were enriched with sports activities. The fact that no holistic research has been conducted on this topic until now makes the study unique.

The relations between Greece and Turkey, which was an occupying power in Anatolia from May 1919 to September 1922, were quite problematic and tense until the 1930s, when the possibility of a new war in the world increased. The rapprochement between the two countries reached an important level when Venizelos visited Turkey as prime minister in October 1930. Before the visit, the exchange problem was resolved on June 10, 1930. During Venizelos visit on October 30 1930, the "Treaty of Friendship, Neutrality, Conciliation and Arbitration" was signed between the two states in Ankara. Türkiye and Greece concretized the idea of Balkan Union, which had been discussed since 1927, by holding meetings in Athens in 1930 and in Istanbul in 1931. Mutual negotiations resulted in an agreement on September 14, 1933, and with the participation of Romania and Yugoslavia in this union, the Balkan Pact was established in Athens on February 9, 1934, and the borders were secured. After the signing of the Balkan Pact, there was a honeymoon period between Türkiye and Greece. With the "Turkish-Greek Friendship" agreement on April 27, 1938, the two countries confirmed the 1930 and 1933 documents and strengthened the provisions.

Bilateral relations that developed in the 1930s following the Treaty of Lausanne led Türkiye and Greece to a process of peace and reconciliation. As a reflection of this political rapprochement, sports activities also played an important role. Turkish-Greek sports relations have developed especially in branches such as football, athletics and wrestling.

The first official sports competitions began in the late 1920s, and friendly matches between Turkish and Greek teams attracted attention during this period. The matches, especially held in the cities of Istanbul, Izmir and Athens, eliminated the tension between the people of the two countries in previous years and created a basis for social and cultural cooperation. Since 1930, they have shown the unifying power of sports by playing matches with the well-established clubs of Istanbul, Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş, and the leading sports clubs of Izmir, Altay, Göztepe, Karşıyaka, İzmirspor, Altınordu, and the famous teams of Greece, Aris, Enosis, Apollon, Panatinaikos, Olimpiakos. Some clubs on the Aegean coastline have integrated their visits to the nearby Greek islands of Chios and Lesbos with sports matches. Competitions with Greek soccer teams have often turned into national excitement and enthusiasm in the eyes of the Turks. While the press of the period reported the sports matches as ordinary news, they conveyed these matches to their readers in minute detail. When Galatasaray defeated Aris 5-1, the athletes were carried on their shoulders from the field to the club, and the joy of victory continued until the morning in Beyoğlu. Unpleasant incidents did not occur during soccer matches between the two countries. The events that occurred in the match played between the Fenerbahçe Olimpiakos teams in Istanbul in 1931 cast a shadow on the atmosphere of friendship. The events created an environment that would obscure political rapprochement and reached dimensions that would harm Turkish-Greek relations. The events that took place in the Fenerbahçe-Olimpiakos match, as a result of the spectators entering the field after Fenerbahçe's goal and a spectator punching the Greek goalkeeper in this confusion, had an important place in the Turkish and Greek press. The tension was restrained by the common sense approaches of Turkish and Greek officials. Those responsible were punished by the Turkish authorities. The Greek goalkeeper apologized. Despite these individual negativities, Turkish-Greek football matches continued until the end of 1936. It is noteworthy that Fenerbahçe did not play against Greek teams after this date.

The Balkan Games held an important place in Turkish-Greek sports relations. These games were first organized in 1929 under the leadership of Greece during World War II. It aimed to strengthen the friendship and cooperation between the Balkan countries through sports, which continued until the first years of World War II. Türkiye and Greece actively participated in this organization and faced each other in many branches such as athletics, football and wrestling. The Balkan Games allowed the athletes of the two countries to come together in the international arena and enabled

the development of friendly relations as well as competition. At the same time, the mutual visits of athletes and fans increased cultural interaction and contributed to the creation of a peaceful environment in the Balkan geography.

Mutual competitions were also organized in individual sports such as cross-country running, athletics, tennis and wrestling, and these events reinforced both competition and friendship. The mutual visits and camps of the athletes contributed to the development of the sports culture between the two countries. Türkiye held its first national basketball match with Greece.

Although Turkish-Greek sports activities experienced ups and downs from time to time in parallel with the political relations of the period, they generally continued in a friendly atmosphere. In this process, sports made a significant contribution to the strengthening of diplomatic relations between the two countries and the rapprochement between peoples.

Additionally, the sports press also played an important role during this period. Turkish and Greek newspapers covered the competitions in detail, and sports writers devoted extensive coverage to the matches between the two countries. In this way, it has been seen that sports contribute to increasing the dialog between peoples.

Considering the Turkish-Greek relations between 1923 and 1950, sports became a tool not only for competition but also for cultural interaction and friendship.

Giriş

I. Dünya Savaşı sonunda yenilen Osmanlı Devleti toprakları savaşı kazanan İtilaf devletleri tarafından işgal edilmiştir. Paris Barış Görüşmelerinde İzmir ve çevresi de Yunanistan'a verilmiş ve Yunanistan 15 Mayıs'ta İzmir'e çıktıktan sonra kısa sürede bütün Batı Anadolu'yu işgal etmiştir. M. Kemal Paşa önderliğinde Türk halkının verdiği büyük mücadele sonrası Yunan işgali 9 Eylül 1922'de İzmir'de sona ermiştir. Türk Millî Mücadelesi sonunda imzalanan Lozan Barış Antlaşması ile Türkiye-Yunanistan sınırları belirlenmiş ülke ilişkilerinin gelişimi açısından bu durum dönüm noktası olmuştur. Lozan'da sorun olan konulardan mübadele ve Patrikhane meselelerinin çözülmesi için çaba gösterilmiş olsa da 1923-1930 döneminde siyasi ilişkiler zaman zaman gergin bir hâl almıştır. Türkiye ve Yunanistan arasında 1925 yılında başlayan ikili görüşmeler, mübadil malları, kimlerin yerleşik sayılacağı, Patrikhane'nin durumu gibi sorunların çözümlenebilmesi için siyasi zeminde ilk ciddi adım olmuştur. Görüşmelerin sonucunda 21 Haziran 1925'te Türkiye ve Yunanistan Ankara Antlaşması'nı imzalamıştır. Bu arada önemi büyük olan Patrikhane sorunu çözüme kavuşturulmuştur. Karşılıklı devam eden müzakereler 1 Aralık 1926 tarihinde Atina Antlaşması'nın imzalanması zeminini hazırlamıştır. Yunanistan'da Eleftherios Venizelos'un Ağustos 1928'de ikinci defa iktidara gelmesiyle birlikte gelişen olaylar dizgesi sonucunda Türkiye ve Yunanistan ilişkilerinde barışçıl politikaların hâkim olduğu bir dönem başlamıştır.¹

Türk-Yunan ilişkileri 10 Haziran 1930'da iki ülke arasında imzalanan Ankara Antlaşması ile olgunlaşmış ve Venizelos'un 27-31 Ekim 1930'da gerçekleştirdiği Türkiye ziyareti ile zirve noktasına ulaşmıştır.² 1930 yılı Balkan Birliğinin ilk toplantılarının yapıldığı, Türkiye-Yunanistan ilişkilerinin ivme kazandığı bir dönemin başlangıcı oldu. Çok geçmeden Türkiye ve Yunanistan arasında 30 Ekim 1930 tarihinde Dostluk, Tarafsızlık, Uzlaştırma ve Hakemlik Antlaşması hayata geçirildi. Türkiye Yunanistan arasındaki iyi ilişkiler 1930 yılında imzalanan anlaşmaların da etkisiyle 1931 yılında adeta düzey atladı. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı İsmet (İnönü) Paşa 1931 yılında Yunanistan'ı ziyaret etti. Bu ziyaret her ne kadar Türkiye Yunanistan ilişkilerini doğrudan ilgilendirse de Balkan devletlerini kapsamı açısından da önemli görünüyordu. İki ülke arasında

¹ Damla Demiröz, *Savaşın Barışa Giden Yol, Atatürk-Venizelos Dönemi Türkiye-Yunanistan İlişkileri* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2007), 75.

² Nilüfer Erdem, "Yunan Tarihçilerin Gözüyle 1930 Türk- Yunan Dostluk Antlaşması ve Venizelos'un Bu Sürece Katkıları", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 / Güz (2009): 115.

ilişkiler sağlıklı bir şekilde ilerlerken, 1932 yılında Yunanistan'da iktidar değişikliği yaşanmış ve bu ülkede 1936 yılına kadar süren istikrarsız bir dönem başlamıştır.

1933 yılı Mart ayında Yunanistan'da Panagis Çaldaris'in yönetime gelmesi iki ülke ilişkilerini olumsuz yönde etkilememiş tam tersine gelişmesinin önünü açmıştır.³ Onun iktidarda olduğu süreçte Türk-Yunan ilişkilerinin gelişimine önem verilmiş, ziyaretler karşılıklı olarak devam etmiştir. Söz konusu tarihlere Türkiye ve Yunanistan ekonomik ve ticari iş birliği, sınır güvenliği antlaşmaları imzalanmıştır. Yunanistan'ın iç siyasette yaşadığı istikrarsızlığa karşın dostane ilişkiler devam etti. 14 Eylül 1933'te imzalanan İçten Antlaşma Paketi ile iki ülkeye ait sınırlar karşılıklı güvenceye alındı. 9 Şubat 1934 tarihinde Yugoslavya ve Romanya'nın da katılımıyla Türkiye ile Yunanistan arasındaki dostluk çerçevesinde gelişen ilişkiler Balkan Antantı'nın imzalanmasıyla doruğa ulaşmıştır.⁴ Balkan devletleri arasında barış ve dayanışmayı sağlamak, yayılmacı ülkelerin tehdit ve saldırılarına karşı bölgesel güvenliği pekiştirmek amacı taşıyan antant aynı zamanda Türkiye Yunanistan yakınlaşmasını da bir başka boyuta taşımıştır.⁵ 1934 yılında Venizelos, Mustafa Kemal Atatürk'ü Nobel Barış Ödülü'ne aday göstererek iki ülke ilişkilerini bambaşka bir seviyeye taşımıştır.⁶

1936 yılında General Metaksas'ın gerçekleştirdiği darbe ile kurulan ve "4 Ağustos Rejimi" olarak anılan dikta yönetimi, Yunan siyasetinde önemli kırılmaları da beraberinde getirmiş olmasına karşın Metaksas, iktidar yıllarında Türkiye'yi ihmal etmemiş; resmî ziyaretlerde bulunmaya devam etmiştir. 1937 yılında Türkiye'ye gelen Metaksas 1933 Türk-Yunan İçten Antlaşma Paketi'nin süresinin uzatılmasını onaylamıştır. 1938 yılı Nisan ayında Celal Bayar ve Tefik Rüştü Aras Atina'ya giderek Türkiye-Yunanistan İçten Antlaşma Paketi'ni imzalamışlardır.⁷ Antlaşma İkinci Dünya Savaşı'na çok az bir süre kala Türkiye ile Yunanistan'ı askerî konularda yardımlaşmaya ve ikili bir ittifaka yönlendirmiştir. Atatürk Dönemi'nde aralarındaki sorunları çözüme kavuşturmakla kalmayan iki ülke, yürürlükteki antlaşmaları güçlü kılmak için de epey gayret göstermişlerdir. 1938 Antlaşması Atatürk Dönemi'nde iki ülke arasında imzalanan son antlaşma olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı 1939 yılında başladığında yaşanan askerî gelişmeler ve koşullar antlaşmanın hayata geçmesine olanak tanımasa da savaş döneminde Yunanistan'da ciddi sorunlar baş gösterdiğinde Türkiye, komşusuna insani yardım konusunda kayıtsız kalmamıştır.⁸ Türkiye savaş sürecinde Yunanistan'a pek çok insani yardımda bulunmuştur. Atatürk Dönemi'nde yeşeren ve gelişme gösteren Türk Yunan ilişkileri II. Dünya Savaşı'nın zorlu koşullarında Türk tarafından gelen destekle anlamlı bir noktaya ulaşmıştır.

Türk-Yunan ilişkilerinde 1930'ların ikinci yarısında temel konular askerî ve siyasi ağırlıklı idi. II. Dünya Savaşı rüzgârlarının sert esmeye başlaması iki ülkeye bu sorunlarda birbirine yaklaştırmıştır. II. Dünya Savaşı'nda yer alması için savaşan tüm ülkeler tarafından yapılan girişimleri geri çeviren Türkiye, savaş dışında kalmayı güç de olsa başarmıştır. Türk-Yunan ilişkileri İkinci Dünya Savaşı başladığında gözle görülür bir şekilde samimi bir iş birliğine dönüşmüştür. 1940'lı yılların sonlarına doğru başlayan Kıbrıs Sorunu uzun yıllar emek verilen samimi iş birliğini ortadan kaldırmıştır.⁹ Savaş sonrası Sovyet tehdidi Türkiye ve Yunanistan'ı bir arada buluşturmış iki ülke Nato şemsiyesi altında bir araya gelmişti¹⁰.

³M. Murat Hatipoğlu, *Yakın Tarihte Türkiye ve Yunanistan 1923-1954* (Ankara: Siyasal Kitabevi, 1997), 166.

⁴Dilek Barlas, "Atatürk Döneminde Türkiye'nin Balkan Politikası", *Üçüncü Uluslararası Atatürk Sempozyumu, Bildiri Kitabı* içinde, ed. Azmi Süslü ve diğerleri (Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1998), 2: 19.

⁵Bestami S. Bilgiç, "Atatürk Döneminde Türkiye-Yunanistan İlişkileri, 1923-1938", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 31 (2015): 19-20.

⁶Zafer Çakmak, "Venizelos'un Atatürk'ü Nobel Barış Ödülü'ne Aday Göstermesi", *Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Erdem*, 52 (2008): 101.

⁷Hatipoğlu, *Türkiye ve Yunanistan*, 209-210.

⁸Ulvi Keser, *Kızılay Belgeleri Işığında Yunanistan'da Ölüm, Açlık, İşgal 1939-1949* (Ankara: Türk Kızılayı Yayınları, 2010), 15.

⁹Faruk Sönmezoğlu, *Türkiye-Yunanistan İlişkileri ve Büyük Güçler: Kıbrıs, Ege ve Diğer Sorunlar* (İstanbul: Der Yayınları, 2000), 18.

¹⁰Tuğba Eray Biber, "II. Dünya Savaşı Sonrası ABD Politikalarının Türkiye Yunanistan İlişkilerine Etkisi (1946-1954)", *MUTAD Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 7/2 (2020): 324.

Bu çalışmada özellikle 1930 yılında başlayan Türk Yunan ilişkileri çerçevesinde barış süreciyle birlikte dostluk ilişkilerinin gelişmesinde önemli rol oynayan spor faaliyetleri üzerinde durulacaktır. Spor, siyasi ve kültürel boyutları çerçevesinde uluslararası ilişkilerin gelişimine de katkı sağlamaktadır. Sporun dinamik karakteri, devletler arasındaki karşılıklı ilişkiler üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu anlamda Türkiye Cumhuriyeti'nin ikili ilişkilerinde sporun diplomasiye olan etkileri dikkat çekici bir boyuttadır. Bu araştırma-da Türkiye - Yunanistan siyasi ilişkilerinin spor faaliyetleri ile birlikte nasıl zenginleştiğine tanıklık edeceğiz.

Siyasi gelişmeler giriş kısmında değerlendirilirken metin daha çok Türk-Yunan spor müsabakaları ve bu müsabakaların ilişkilere etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma, Türkiye ve Yunanistan takım ve sporcularının gerçekleştirdiği spor faaliyetlerini 1930-1938 ve 1938-1950 başlıkları altında Atatürk Dönemi, II. Dünya Savaşı süreci ve savaş sonrası oluşan yeni durum karşısında iki ülkenin takındığı tutumu ortaya koymayı hedeflemektedir.

1. 1930-1938 Atatürk Dönemi Türk - Yunan Spor Faaliyetleri

1.1. Türkiye-Yunanistan Yakınlaşması İlk Spor Temasları Futbol Müsabakaları

Millî Mücadele'nin ardından Türkiye'nin Yunanistan'la sadece sekiz yıl gibi kısa sürede geliştirdiği münasebet, uluslararası alanda yalnızca özgüven ve cesaretle açıklanamaz. Dünyada barışa katkı sağlaması ile de saygın, onurlu bir duruşu göstermektedir. Dünyada barışa hizmet etmeye yönelik bu tutum maceradan arınmış, eskinin düşmanlıklarından uzak "dostluk" ve "iş birliği"ni hayata geçirmeye dönük bir anlayışın ürünü olarak ortaya çıkmıştır.¹¹ Buna karşın siyasi sorunların 1930 yılına kadar devam etmesi kültürel, ekonomik ve sosyal alanda gerçekleşecek iş birliğini geciktirmiştir. 1923-1930 yılları arasında Türkiye ve Yunanistan'ın hiçbir spor müsabakasında bir arada görünmemesi de bu sürecin bir sonucudur. 1930'ların başında Türk ve Yunan devletlerinin siyasi sorunlarını çözmek için gösterdikleri gayretin sonucunda Türk futbol kulüpleriyle Yunan futbol kulüpleri ardı ardına müsabakalar gerçekleştirmişlerdir.¹² İki ülke dostluk zemininde buluşurken sorunlarının çözümüne yönelik beliren yakınlaşma, futbol takımlarının iki ülkeye gerçekleşen seyahatleri, oynadıkları maçlarla doruk noktasına ulaşmıştır. Söz konusu müsabakalar hem Türk hem de Yunan basınında geniş yer bulmuştur.¹³ 1930-1938 yılları arasında Yunan futbol kulüplerinin Türkiye ziyaretleri Türk kulüplerine göre daha fazla olmuştur. Yunan takımlarından Aris 1930'da, Olimpiakos 1931'te, Apollon 1932'te, Etnikos, Apollon, Olimpiakos 1933'te, Panatinaikos 1934'te, Olimpiakos, Apollon 1935'te, Enosis 1937'te Türkiye'ye gelmişler sadece İstanbul ve İzmir takımları ile karşılaşmalar yapmışlardır. Bu arada zaman zaman Atina, Pire ve Selanik karmaları şeklinde birkaç takım oyuncuları bir araya gelerek 1932'te Selanik karması Karagümrük-Pera, 1933'te İzmir'de Atina karması-İzmir karması, 1935'te Atina karması Galatasaray-Beşiktaş karması, 1937'de Pire karması Beşiktaş-Galatasaray karması, Fenerbahçe-Güneş karmalarıyla dostluk maçları gerçekleştirmişlerdir. Türkiye'den Atina'ya giden ilk Türk Futbol takımı İzmir kulübü Altay olmuştur. Adaların yakınlığı nedeniyle İzmir, Ayvalık, Balıkesir'den futbol takımları sıklıkla Sakız ve Midilli adalarına giderek ada takımları ile müsabakalar yapmışlardır. Türkiye'ye ilk gelen Yunan takımı ise Aris olmuştur. 1930 Ekim ayında Venizelos'un Türkiye ziyareti esnasında İstanbul'a gelen Aris Futbol Kulübü bu şehirde Fenerbahçe-Galatasaray ile iki özel karşılaşma gerçekleştirmiştir. Fenerbahçe kulübü Aris'in İstanbul'a geleceği gün bir duyuru ile Atina'da Türk sporculara gösterilen samimi karşılamının Türkiye'de de Yunan takımı ve oyuncularına gösterilmesi temennisinde bulunmuştur.¹⁴ Aris takımı 23 Ekim günü Sirkeci

¹¹ Oral Sander, *Siyasi Tarih*, Yedinci Baskı, (Ankara: İmge Kitabevi, 1999), 374.

¹² Mustafa Mutlu, "Uluslararası İlişkilerin Gelişiminde Sporun Rolü: Türk-Yunan İlişkileri Örneği (1930-1931)", *Atatürk Yolu Dergisi*, 70 (Mayıs 2022): 348.

¹³ *Vakit*, 25 Teşrinievvel 1930.

¹⁴ *Cumhuriyet*, 23 Teşrinievvel 1930.

istasyonunda Galatasaray ve Fenerbahçeli futbolcularla beraber binlerce İstanbullu tarafından parlak bir şekilde karşılanmış, Yunan futbolculara birer buket verilmiştir.¹⁵ Fenerbahçe ve Aris takımları 24 Ekim 1930 tarihinde karşı karşıya gelmiş, müsabakayı 7-8 bin civarında bir seyirci takip etmiştir. Stadyumda Selanik'ten gelen seyircilerle Yunan sefaret ve konsolos erkânı da yer almıştır. Bunun yanında Yunan takımının maçını seyretmek için İstanbul ve çevresinde yaşayan pek çok Rum taraftar da stadyuma gelmiştir.¹⁶ Yunan kafile başkanı Martirit İlyades Fenerbahçe'ye Aris'in renklerini taşıyan bir flama hediye etmiştir.¹⁷ Fenerbahçe ile yaptığı maçta 2-2 berabere kalan Aris, 25 Ekim 1930 günü Taksim Stadı'nda bu kez Galatasaray ile karşılaştı. Galatasaray-Aris maçı sırasında Yunanistan Başbakanı Venizelos İstanbul'a gelmiştir.¹⁸ Ulusal basın günler öncesinden müsabaka ile ilgili haberler ve yorumlarla halkın ilgisini bu maça çekmiştir. Aris'in oyuncuları ile birlikte gelen Yunan gazeteciler maçtan önce Galatasaray Spor Kulübü tarafından İstanbul'da tarihî yerlerin de içinde bulunduğu bir geziye çıkarılmış,¹⁹ aynı gün konuklara çay ziyafeti verilmiştir. Galatasaraylıların konukseverliği Yunan misafirleri etkilemiş, gösterilen misafirperverlikten dolayı Yunan sporcular hayranlıklarını ifade etmişlerdir.²⁰ Aris İstanbul'da 25 Ekim tarihindeki ikinci müsabakasında Galatasaray'a 5-1 mağlup olmuştur.²¹ Maçın sonucu İstanbul'da olağanüstü bir coşku yaşanmasına yol açmıştır. Galatasaray takımı oyuncuları maçın hemen ardından kulüp binasına ulaşıncaya kadar omuzlarda taşınmıştı. Beyoğlu'nda yapılan galibiyet kutlamaları ise sabah gün ışıyınca kadar sürmüştü. Türk basını ertesi gün Galatasaray'ın galibiyetine geniş yer vermiştir.²² Bu sıra dışı heyecanı oluşturan sebep kuşkusuz bir futbol maçından öte, maçın bir Yunan ekibine karşı oynanması ve Yunan ekibinin farklı bir skorla mağlup edilmiş olmasıdır.²³ Dostluk maçı olsa da milliyetçi duygular bu müsabakada da görüldüğü gibi çok çabuk öne çıkabiliyordu. Galatasaray'ın elde ettiği sonuç sadece İstanbul'da değil, Türkiye'nin hemen her yerinde büyük bir sevinçle karşılandı. Kulübe kurum ve kişilerden tebrik telgrafları yağdı. Tebrik edenler arasında Başbakan İsmet Paşa ve dönemin Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya Bey de bulunuyordu.²⁴ Aris yönetici ve futbolcuları İstanbul'dan ayrılırken Türk halkının kendilerine göstermiş olduğu samimi yaklaşımdan ötürü mutluluk içindeydiler. Bunu ülkelerine dönüşte Yunan basınına da aktarmışlardır.²⁵ Bu müsabakalar Türkiye Yunanistan futbol takımlarının ilk temasları olarak kayıtlara geçmiştir.²⁶

1930 yılı içinde Yunanistan ve ada takımları ile müsabakalar daha sık gerçekleştirilmeye başlandı. Öyle ki kıyı kasabaları da bu sürece dâhil oldu. Ayvalıklı gençlerden oluşan İdman Yurdu 1930 yılında Midilli Adası'na bir seyahat yaparak adada bulunan 1923 tarihinde kurulmuş Pallez Viyakos isimli futbol takımı ile maçlar yaparak, Yunanistan'da maç yapan ilk Türk Futbol takımı olmuştur.²⁷ Kalabalık bir seyirci önünde oynanan dostluk maçı 2-2 beraberlikle sonuçlandı. Maçla ilgili çıkan haberlerde, iki millet arasında barış köprülerinin sporcuların vereceği katkıyla kurulacağı ve sonsuza kadar iki ülkenin kardeş olarak yaşayacağı

¹⁵Vakit, 24 Teşrinievvel 1930; Milliyet, 24 Teşrinievvel 1930.

¹⁶Cumhuriyet, 25 Teşrinievvel 1930; Vakit, 25 Teşrinievvel 1930.

¹⁷Milliyet, 25 Teşrinievvel 1930; Hâkimiyet-i Milliye, 25 Teşrinievvel 1930.

¹⁸Vakit, 27 Teşrinievvel 1930.

¹⁹Mutlu, "Türk-Yunan İlişkileri Örneği (1930-1931)", 348.

²⁰Vakit, 26 Teşrinievvel 1930; Son Posta, 27 Teşrinievvel 1930.

²¹Milliyet, 27 Teşrinievvel 1930.

²²Cumhuriyet, 27 Teşrinievvel 1930.

²³Mehmet Ali Gökaçtı, *Bizim İçin Oyna, Türkiye'de Futbol ve Siyaset* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2008), 104.

²⁴Vakit, 1 Teşrinisani 1930; Cumhuriyet, 29 Teşrinievvel 1930.

²⁵Cumhuriyet, 29 Teşrinievvel 1930.

²⁶Gökaçtı, *Bizim İçin Oyna*, 103-104.

²⁷Cem Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 1986), 111.

ifade edilmiştir.²⁸

1930'larla Türk-Yunan yakınlaşması İzmir takımlarının özellikle yakın Ege adalarında bulunan futbol kulüpleri ile temaslara daha sonra da Yunan takımları ile yapılan müsabakalara da yansımıştır.²⁹

Yunan takımlarıyla ilk teması sağlayan İzmir Kulübü Karşıyaka olmuş aralık ayında Sakız Adası'na giderek Lailapas Kulübü ile bir maç gerçekleştirmiştir.³⁰ Karşıyaka Spor Kulübü'nden sonra bir diğer İzmir ekibi Altay dostluk maçları oynamak için Sakız adasına gitmiştir.³¹ Sakız'a hareket eden Türk kafilesinin vapuru barışı simgeleyen defne yaprakları ile süslenmiş, kabile adada "Zito Türkiye" tezahüratları ile karşılaşmıştır.³² İki ülkenin bayraklarının yer aldığı kordon boyunda hem Yunan hem de Türk yük gemileri bayraklar ile donatılmıştır.³³ 7 Aralık 1930 tarihinde yoğun yağış altında başlayan müsabaka sadece 5 dakika oynanmış ancak tamamlanamamıştır.³⁴ Akşam Türk kafilesine adada vali ve belediye başkanının katıldığı bir çay ziyafeti verilmiş iki takımın oyuncuları ve yöneticilerinin samimi sohbetlerinin ardından,³⁵ Karşıyaka kafilesi İzmir'e geri dönmek zorunda kalmıştır.³⁶ Maçın sonunda kazanan takıma verilecek olan kupa Lailapas yöneticileri tarafından Karşıyakalı oyunculara verilmiş ve Türk kafilesi Sakız'dan çiçekler ve sevgi gösterileri ile uğurlanmıştır.³⁷ Türk kafilesi adadan ayrılırken kimi adalı Rumların gözyaşı dökerek ağlamaları duygusal anlar yaşanmasına neden olmuştur.³⁸

1930 yılı sonlarında İzmir'in köklü kulübü Altay, Yunan takımlarıyla maçlar yapmak üzere Atina'ya seyahate çıkmıştır.³⁹ Altay Atina'da 1 Ocak 1931 tarihinde Panathinaikos⁴⁰, 3 Ocak tarihinde Atina'da Enosis ve Apollon Smirnis ile maça çıkmıştır. Altay'ın Atina'daki Panathinaikos'la olan karşılaşması 6-3 ev sahibi takımın lehine sonuçlanmış, hakemin taraflı yönetimi yanında kimliği üzerinden "biz" ve "öteki"ler ayrımının gündeme gelmesine ve "içimizdeki ötekileri"n 'anılmasına' yol açmıştır.⁴¹ Hakem VanTureli'nin taraflı yönetimi sadece Altaylıları değil, Yunan halkını ve oyuncularını da rahatsız etmişti.⁴² Apollon maçının Altay için ayrı bir önemi vardır. Apollon İzmir'de kurulmuş ve faaliyet göstermiş bir kulüptü. 1922 Eylül'ünde Yunanistan'a gittikten sonra yalnızca Yunan futbol kulüpleriyle maçlar yapmıştı. Yıllar sonra ilk kez bir Türk takımı ile üstelik kurulduğu kentin takımlarından Altay ile karşılaşacaktı.⁴³ Altay için maçın bir başka açıdan da önemi

²⁸Serap Taşdemir, "Ayvalık'ta Spor Hayatı (1924-1950 Yılları Arası)", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 15/29 (Bahar 2019) : 454.

²⁹Coşkun Türkan, "Milliyetçilik ve Futbol: Erken Cumhuriyet Döneminde İzmir Kulüplerinin Yabancı Takımlarla Müsabakaları", *İzmir Spor Tarihi içinde*, ed. Günver Güneş, Bahri Okumuş, (Ankara: Kitabevi Yayınevi, 2019), 81.

³⁰*Cumhuriyet*, 9 Kanunievvel 1930; *Türkspor*, 14 Kanunisanı 1930; *Yeni Asır*, 11 Kanunievvel 1930; *Anadolu*, 1 Kânunuevvel 1930.

³¹*Anadolu*, 4 Kânunuevvel 1930.

³²*Yeni Asır*, 7 Kanunievvel 1930; *Anadolu*, 7 Kânunievvel 1930.

³³*Anadolu*, 10 Kânunuevvel 1930.

³⁴84 yıl sonra yarım kalan maç yıllar sonra sembolik olarak yeniden gerçekleştirilmiş 1930'da yarıda kalan maç 2014 yılında 87 dakika üzerinden oynanmıştır. Daha önce yoğun yağmur nedeniyle yarıda kalan müsabakayı skor 5-5 iken bu kez taraftarlar dostluk adını durdurmuştur. Milliyet, 11 Mayıs 2014; Sezen Manisalıgil, "1930'lu Yıllar Türk Yunan Yakınlaşması ve Türk Basını", (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2024), 87.

³⁵*Anadolu*, 12 Kânunuevvel 1930; *Anadolu*, 14 Kânunuevvel 1930.

³⁶*Anadolu*, 8 Kânunuevvel 1930.

³⁷*Anadolu*, 9 Kânunuevvel 1930.

³⁸*Anadolu*, 10 Kânunuevvel 1930; *Anadolu*, 11 Kânunuevvel 1930; *Anadolu*, 14 Kânunuevvel 1930; Orhan Berent, *Alsancak'ın Sakini Altay* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2014), 56.

³⁹*Anadolu*, 29 Kânunuevvel 1930.

⁴⁰*Yeni Asır*, 2 Kanunisanı 1931; Fehim Kuruloğlu, *Altay Spor Kulübü Tarihi* (İzmir: Ecem Basın Yayın, 2014), 126.

⁴¹Coşkun Türkan, "Milliyetçilik ve Futbol: Erken Cumhuriyet Döneminde İzmir Kulüplerinin Yabancı Takımlarla Müsabakaları", *İzmir Spor Tarihi içinde*, ed. Günver Güneş, Bahri Okumuş, (Ankara: Ütopya Yayınevi, 2019), 88.

⁴²*Yeni Asır*, 7 Kanunisanı 1931.

⁴³Çağla Tağmat, "İzmir'den Atina'ya Bir Rum Futbol Kulübünün Yolculuğu", *İzmir Spor Tarihi içinde*, ed. Günver Güneş-Bahri Okumuş (Ankara: Ütopya Yayınevi, 2018), 31.

bulunuyordu. Yunanlılar İzmir'i işgal ettiğinde ilk el koydukları bina Altay Spor Kulübü olmuştu.⁴⁴ Atina'da 6 Ocak tarihinde oynanan maç Apollon'un 5-1'lik galibiyeti ile son bulmuştur.⁴⁵ Altay'ın farklı mağlubiyetiyle sonuçlanan dostluk maçının ardından Altay kafilesi üzgün şekilde "Petit Palais" oteline gelmiş burada dinlenirken otele Başbakan Venizelos gelmiş kendilerine Atina'daki seyahatlerinden mi maçın sonucundan mı üzgün olduklarını sormuştu. Altaylı oyuncu Vahap (Özaltay) Atina gezisinin kendilerini memnun ettiğini fakat maçta aldıkları ağır yenilgi nedeniyle üzgün olduklarını kaydetmiş, Başbakan Venizelos da "Ne üzülmüyorsunuz canım? Atatürk de bizi savaşta yenmişti." diyerek Anadolu'da kaybettikleri savaşa atıf yapıp Altaylıları teselli etmeye çalışmıştı.⁴⁶ Bu maçta Apollon'un İzmir'de faaliyet gösterdiği yıllarından beri sağ açık oynayan futbolcusu Mavromatis de yer almıştır.⁴⁷ Bu arada 1931 yılı içinde Yunanistan şampiyonu Olimpiakos Fenerbahçe ve Galatasaray ile iki maç yapmak üzere Aris'ten yedi ay sonra İstanbul'a gelmiştir. Yunan kafilesine, Yunanistan Futbol Federasyonu Başkanı ve görevlileri de eşlik ettiler. Olimpiakos kafilesinin kalacağı otel ve restaurant Yunanistan bayraklarıyla donatılmıştı. Bir an önce maçlarını tamamlayıp ülkelerine geri dönme planıyla gelen Olimpiakoslu futbolcu ve yöneticiler gördükleri sıcak karşılamadan ciddi bir şekilde etkilenmişlerdi.⁴⁸ 22 Mayıs 1931 tarihinde Taksim Stadında oynanan Olimpiakos-Fenerbahçe maçına halk çok büyük ilgi göstermiş, müsabakayı 15 binden fazla seyirci takip etmiştir.⁴⁹ İzdihamdan emniyet güçleri stadyum girişlerini kontrol etmekte epey güçlük çekmiş, stadyumun kapı ve pencereleri kırılmıştı.⁵⁰ Türk Yunan yakınlaşması spor karşılaşmaları ile doruğa çıkarken, 1931 yılında Fenerbahçe Olimpiakos arasında gerçekleşen müsabakada çıkan olaylar dostluk maçına gölge düşürmüştür. Olaylar siyasi yakınlaşmayı perdeleyecek bir ortam yaratmış Türk Yunan ilişkilerine zarar verecek boyutlara ulaşmıştır.⁵¹ Fenerbahçe'nin 1-0 üstünlüğü ile sona eren maçta sahanın karışmasına neden olan olay ise Yunan kalecinin topu kaleden çıkaran Fikret'i itmesi ardından genç bir subayın tribünlerden sahaya atlayarak Yunan kaleciyi yumruklaması sonucu başlamıştır. Yunan kaleciye yapılan saldırı sonrası saha karışmış, olaylar güvenlik kuvvetlerinin çabalarıyla kontrol altına alınmış ve müsabaka güçlükle tamamlanabilmiştir.⁵² Saldırıyı bir subayın gerçekleştirdiği uzun tahkikatlar sonrası anlaşılmıştı. Yunan yöneticilerin kabahatin kendi kalecilerinde olduğunu belirterek şikâyetçi olmamaları üzerine subayın cezası hafifletilmiş, subay doğuya sürgün edilerek mesele kapatılmıştır.⁵³ Siyasetçilerin diplomasi çerçevesinde gösterdikleri dostluk ve samimi iş birliği futbol sahasında doğru zemine taşınamamıştı. Bu müsabakaya kadar gösterilen karşılıklı yakınlık birdenbire tek kişinin yarattığı bir sorun olsa da herkesi kuşkulandırmaya itmiştir. Takibatın bu seyri o dönemde Türk Yunan ilişkilerindeki olumlu havanın bozulmasına karşılıklı izin verilmek istenmediğini göstermesi açısından dikkat çekicidir.⁵⁴ TFF, Yunanistan Federasyonu'na olayı anlatan bir özür yazısı göndermiş, Yunan Federasyonu da Olimpiakos kalecisine ceza verildiğini bildiren bir yazı ile TFF'ye teşekkür ederek cevap vermiştir. Olay gelişen

⁴⁴ Haydar Rüştü Öktem, *Mütareke ve İşgal Anıları*, yay. haz. Zeki Arıkan (Ankara: TTK Yayınevi, 1991), 80; Günver Güneş, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Modern Sporların İzmir'e Girişi (1950-1922)*, (İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, 2012), 110; Fehim Kuruloğlu, "Mütareke Dönemi İzmir Spor Hayatı", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 18 / Özel Sayı (2018): 302.

⁴⁵ *Anadolu*, 6 Kanunısani 1931; *Yeni Asır*, 7 Kanunısani 1931; Berent, *Alsancak'ın Sakini Altay*, 56.

⁴⁶ Erdoğan Sungur, *İzmir Spor Tarihi* (İzmir: İzmir İl Özel İdare Yayını, 2002), 110-111.

⁴⁷ Berent, *Alsancak'ın Sakini Altay*, 73.

⁴⁸ *Olimpiyat*, 30 Mayıs 1931.

⁴⁹ Rüştü Dağlaroğlu, *Fenerbahçe Spor Kulübü Tarihi: 1907-1957* (İstanbul: Dur Ofset, 1957), 147-148.

⁵⁰ *Akşam*, 24 Mayıs 1931; *Milliyet*, 24 Mayıs 1931.

⁵¹ Fehim Kuruloğlu, "Sports Diplomacy and Propaganda in Turkish Foreign Policy in the Early Republican Period", *The International Journal of the History of Sport*, 40: 2/3 (2023): 119.

⁵² *Cumhuriyet*, 22 Mayıs 1931; *Akşam*, 22 Mayıs 1931.

⁵³ Hilmi Bey, kimliği tespit edildikten sonra yapılan askerî yargılama neticesinde, önce 20 gün oda hapsi ile cezalandırılmış, ardından görev yeri değiştirilerek Erzincan'a tayin edilmiştir. BCA, MM. 30-10-0-0, 47-301-6, 4-6-1931; Yumruk olayı ve gelişmelerden Mustafa Kemal Paşa da haberdar olmuştur. Turhan Gürkan, *Atatürk'ün Uşağının Gizli Defteri* (İstanbul: Fer Yayınları, 1971), 106; Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 116.

⁵⁴ Gökacı, *Bizim İçin Oyna*, 105.

Türk - Yunan ilişkilerini etkileyebilecek nitelikteydi ve iki ülke basınında ciddi bir karşılık buldu.⁵⁵ Atina'da Türk Büyükelçi Enis Bey olayla ilgili Türk hükümeti adına üzüntülerini dile getiren açıklama yaparken, Yunanistan Başbakanı Venizelos da İstanbul'da yaşanan olayın iki ülke dostluğuna zarar veremeyeceğini beyan etmiştir.⁵⁶ Yunan basınında ise olay münferit bir hadise şeklinde değerlendirilmiştir. Türk basını benzer bir yol izlerken, konunun büyütülmeden hızlı bir şekilde kapatılması yönünde tutum takınılmıştır.⁵⁷ Olimpiakos 24 Mayıs'ta oynadığı Galatasaray müsabakası dostluk çerçevesinde tamamlanmıştır.⁵⁸ Bu tarihten itibaren Yunan takımlarıyla yapılan maçlar Türk futbolunun uzun süre merkezinde yer almıştır. Çünkü Yunanlılara karşı oynamak İstanbul'da Türklerden oluşan ilk takım olan Black Stocking'ten beri Türklerin futbola ilgisini arttırıyordu ve coğrafi yakınlık sayesinde bu takımları getirmek oldukça masrafsızdı.⁵⁹

1932 yılında da Yunan takımlarının Türkiye ziyaretleri ve futbol temaları artarak devam etmiştir. Yunan takımı Apollon 1932 yılı Nisan ayında İzmir takımları Altay ve Karşıyaka'nın daveti ile İzmir'e bir seyahat gerçekleştirmiştir. Yunan takımlarına karşı alınan başarısız sonuçlar nedeniyle Türk basınında Yunan futboldan geri kalındığı yorumlarının yapılmasına neden olmuştur.⁶⁰ İzmirspor da mayıs sonunda Sakız Adası'na bir seyahat düzenlemiş, adada Lailapas ve Sakız karmaları ile iki müsabaka gerçekleştirmiştir.⁶¹ Sakız'da maçlar oynayan bir diğer İzmir takımı ise Altınordu olmuştur.⁶²

Göztepe 1932 yılı Eylül ayı içinde tarihinde ilk kez Yunan takımlarıyla 3 özel maç yapmak üzere Atina'ya davet edilmiştir.⁶³ Göztepe Atina'da Enosis, Panatinaikos ve Olimpiakos ile karşılaşmıştır.⁶⁴ Bu müsabakalardan 1 galibiyet 2 mağlubiyetle ayrılmıştır. Göztepe Kulübü Atina'da gördüğü sıcak karşılama, halkın kendilerine gösterdiği ilgi nedeniyle İzmir'e dönüşünde Yunanistan Dışişleri Bakanlığı'na bir teşekkür telgrafı yazmıştır. Sporcular Yunanistan'dan çok güzel anılarla ayrılmış duygu ve düşüncelerini İzmir basınında ifade etmişlerdir.⁶⁵

Türk ve Yunan futbol takımlarının 1932 yılında son müsabakaları Karagümrük kulübünün davetlisi olarak İstanbul'a gelmiş olan Selanik karmasının⁶⁶ önce Karagümrük⁶⁷ ardından Pera takımları ile yaptığı karşılaşmalar olmuştur.⁶⁸

Cumhuriyetin 10. yıl dönümü anısına Türkiye'de pek çok sosyal ve kültürel etkinlik gerçekleştirilirken en dikkat çekici olanlar yabancı ülke takımları ile yapılan futbol müsabakaları olmuştur. Bunlar arasında Yunan takımları ayrı bir yer tutmuştur. Apollon, Etnikos, Olimpiakos peş peşe İzmir ve İstanbul'a gelerek Türk takımları ile karşılaşmalar yapmışlardır. 1933 yılı Ocak ayı sonlarında Atina karması İzmir kulüplerinin davetlisi olarak geldiği İzmir'de İzmirspor, Altınordu ve Karşıyaka takımlarının oluşturduğu karma takımlarla

⁵⁵Son Posta, 24 Mayıs 1931; Akşam, 24 Mayıs 1931; Cumhuriyet, 24 Mayıs 1931.

⁵⁶Milliyet, 30 Mayıs 1931; Cumhuriyet, 30 Mayıs 1931; Akşam, 30 Mayıs 1931.

⁵⁷Cumhuriyet, 30 Mayıs 1931; Olimpiyat, 23 Mayıs 1932.

⁵⁸Cumhuriyet, 27 Teşrinievvel 1931.

⁵⁹Dağhan Irak, Hükmen Yenik, Türkiye'de ve İngiltere'de Futbolun Sosyo-Politiği (İstanbul: Evrensel Basım Yayın, 2013), 52.

⁶⁰Akşam, 24 Nisan 1932.

⁶¹Anadolu, 3 Haziran 1931; Yeni Asır, 4 Haziran 1931; Sami Özok, 1923-1987 64 Yıl İzmirspor (İzmir: İzmirspor Gençlik ve Spor Kulübü Derneği, 1987), 25.

⁶²Yüce, İdmançı Ruhlar, 273.

⁶³Hizmet 16 Eylül 1932.

⁶⁴Yeni Asır, 18 Eylül 1932; Hizmet, 20 Eylül 1932; Faruk Şamlı, 92 Yıllık Çınar (İzmir: Oral Matbaası, 2018), 106-107; Yüce, İdmançı Ruhlar, 273; Hizmet, 22 Eylül 1932.

⁶⁵Hizmet, 22 Eylül 1931.

⁶⁶Cumhuriyet, 14 Teşrinievvel 1932.

⁶⁷Milliyet, 23 Teşrinievvel 1932; Asaf Ayçıl, Düünden Bugüne Karagümrük Gençlik Kulübü 1926-1982 (İstanbul: Arpaz Matbaacılık, 1982), 26-27; Yüce, İdmançı Ruhlar, 274.

⁶⁸İstanbul Rumlarının takımı olan Pera için Türk basınında intikam maçı şeklinde başlıklar atılmıştı. Cumhuriyet, 28 Teşrinievvel 1932.

Alsancak Stadyumu'nda iki müsabaka gerçekleştirmiştir.⁶⁹ Apollon kulübü de 1933 yılı Nisan ayı başlarında İzmir'e gelmiş İzmir takımları ile üç maç oynamıştır.⁷⁰ Bir başka Yunan takımı 1933 yılı Yunanistan kupa şampiyonu Etnikos, Altay ve Karşıyaka ile müsabakalar yapmak üzere Mayıs ayı ortalarında İzmir'e gelmiştir.⁷¹ 14 Eylül 1933 tarihinde Türk-Yunan Dostluk Antlaşması'nın imzalandığı tarihlerde Yunan takımı Olimpiakos dostluk maçları yapmak üzere Altınordu'nun davetiyle şehre gelmiş ve bu takımla iki kez karşılaşmıştır.⁷² Olimpiakos'un İzmir turnesi Göztepe ve Altay müsabakasıyla devam etmiştir. İki karşılaşmada da İzmir ekip-leri sahadan galip ayrılmayı başarmıştır. Olimpiakos İzmir'de iken Balıkesir'e davet edilmiş, burada Balıkesir şampiyonu İdman Birliği ve Halkevi Şehir Takımı ile de maçlar gerçekleştirmiştir.⁷³ Olimpiakos Türkiye'de seyahatinde son maçını İstanbul'da Kurtuluş takımıyla oynamış ve ülkesine dönmüştür.⁷⁴

1933 yılında Apollon Cumhuriyet kutlamaları çerçevesinde İstanbul'da Beşiktaş,⁷⁵ Galatasaray,⁷⁶ Şişli, Kurtuluş ve Pera takımlarıyla da müsabakalar yapmıştır.⁷⁷ Bu arada Türkiye'ye maç yapmak için gelen Yunan takımlarının sayısı o kadar çok armıştır ki bunlara Atina ekibi Etnikos da eklenmiştir. Etnikos Cumhuriyetin 10. yıl kutlamalarına katılmış, ekim ve kasım ayları içinde İstanbul'da 4 maç yapmış sadece bir beraberlikle Atina'ya dönmüştür.⁷⁸ Etnikos oyuncularının Taksim Stadı'nda müsabakalar başlamadan önce seremonilerde ellerinde küçük Türk bayrakları ile çıkması seyircileri mutlu etmiş, Yunanlı oyuncular İstanbul'daki maçla-rında dakikalarca alkışlanmışlardır.⁷⁹

Yunan takımlarının Türkiye'ye seyahatleri bir önceki yıla göre cılız kalsa da 1934 yılında da devam etmiştir. Bu kez Atina ekibi Panatinaikos Galatasaray ve Beşiktaş ile dostluk maçları oynamak üzere Temmuz ayının ilk haftası İstanbul'a gelmiştir. Galatasaray'ın Spor Bayramına davet edilen Panatinaikos 6 Temmuz 1934 tarihinde Taksim Stadı'nda gerçekleştirilen ve Yunanlı atletlerin de katıldığı atletizm müsabakaları sonrası Galatasaray ile oynadığı maçı 2-1 kazanmıştır.⁸⁰ Panatinaikos bir diğer İstanbul ekibi Beşiktaş'la karşılaşmış, müsabakaların ardından Yunanistan'a dönmüştür.⁸¹

1935 yılında Türk ve Yunan futbol takımlarının karşı karşıya geldiği dostluk karşılaşmalarında tıpkı 1933 yılındaki gibi yoğunluk yaşanmıştır. Bu yıl içinde Olimpiakos, Apollon ile Atina karmaları İstanbul takımla-rıyla maçlara çıkmışlardır. İstanbul'a ilk gelen Yunan takımı Olimpiakos olmuştur. Olimpiakos 3 Mayıs'ta Fenerbahçe,⁸² 5 Mayıs'ta Güneşspor ile müsabakalar gerçekleştirmiştir.⁸³ Bir başka Atina takımı Apollon ise Beşiktaş ve Galatasaray ile özel maçlarda karşılaşmıştır.⁸⁴ Yunan kafilesi yetkilileri Türkiye'de kaldıkları

⁶⁹Anadolu, 30 Kanunisanı 1933.

⁷⁰Yeni Asır, 6 Nisan 1933; Anadolu, 6 Nisan 1933; Anadolu, 8 Nisan 1933; Yeni Asır, 9 Nisan 1933.

⁷¹Anadolu, 15 Mayıs 1933; Yüce, *İdmançı Ruhlar*, 274; Fehim Kuruloğlu, "Altay Spor Kulübü" Tarihi (Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, 2010), 101-107.

⁷²Yeni Asır, 18 Eylül 1933; Anadolu, 18 Eylül 1933.

⁷³Son Posta, 28 Eylül 1933; Fehim Kuruloğlu, Merve Çetinel Çaylı, "Erken Cumhuriyet Dönemi Balıkesir Spor Tarihine İlişkin Tespitler", *II. Balıkesir Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde, ed. Bayram Şahin, Sinem Şahnagil, Mustafa Oğuz, (Balıkesir: 2024), 115; *Balıkesir Halkevi Sekiz Ayda Nasıl Çalıştı ve Neler Yaptı* (Balıkesir: Balıkesir Vilayet Matbaası, 1933), 19.

⁷⁴Cumhuriyet, 23 Teşrinievvel 1933.

⁷⁵Milliyet, 10 Haziran 1933; Son Posta, 10 Haziran 1933.

⁷⁶Milliyet, 12 Haziran 1933.

⁷⁷Orhan Şevki, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Azınlık Spor Kulüpleri ve Sporcular* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018), 26; Yüce, *İdmançı Ruhlar*, 275.

⁷⁸Yüce, *İdmançı Ruhlar*, 288; Cumhuriyet, 31 Teşrinievvel 1933; Milliyet, 1 Teşrinisani 1933; Vakıf, 4 Teşrinisani 1933; Vakıf, 6 Teşrinisani 1933; Cumhuriyet, 6 Teşrinisani 1933.

⁷⁹Milliyet, 1 Teşrinisani 1933; Cumhuriyet, 1 Teşrinisani 1933.

⁸⁰Gol Spor Dergisi, 11 Temmuz 1934; Son Posta, 7 Temmuz 1934; Vakıf, 7 Temmuz 1934; Milliyet, 7 Temmuz 1934.

⁸¹Akşam, 9 Temmuz 1934; Milliyet, 9 Temmuz 1934; Cumhuriyet, 9 Temmuz 1934.

⁸²Cumhuriyet, 4 Mayıs 1935; Akşam, 4 Mayıs 1935.

⁸³Son Posta, 6 Mayıs 1935; Cumhuriyet, 6 Mayıs 1935.

⁸⁴Vakıf, 18 Mayıs 1935; Milliyet, 18 Mayıs 1935; Tan, 18 Mayıs 1935; Akşam, 20 Mayıs 1935; Son Posta, 20 Mayıs 1935.

sürede gördükleri sıcak ve samimi karşılamadan memnun olduklarını belirterek, Türk yetkililere ve spor kulüplerine teşekkür ve şükranlarını bildirmişlerdir.⁸⁵

1935 yılı Temmuz ayı başlarında Atina karması futbol takımı Galatasaray ve Beşiktaşlı oyunculardan kurulu İstanbul karması ile maçlar oynamak üzere İstanbul'a gelmiştir. 7 Temmuz tarihinde Taksim Stadı'nda ilk karşılaşmaları İstiklal Marşı ve Yunan millî marşlarının çalındığı, Yunan futbolcularının zito tezahüratları ile alkışlandığı, Yunan oyuncuların Türk bayrakları ile halkı selamladığı dostane bir maç olmuştur.⁸⁶ 1935 yılı Kasım ayı başlarında Atina ekipleri Panatinaikos ve Apollon'dan oluşan karma takım İstanbul'a bir seyahat düzenleyerek dostluk maçları için Beşiktaş ile iki⁸⁷ ve Galatasaray ile bir karşılaşma yapmıştır.⁸⁸ Yunan takımlarının Türkiye'yi ziyaretlerine karşılık Beşiktaş da 1935 yılı son ayında Yunanistan turnesine çıkmış, Atina'da Apollon, Panatinaikos ve Olimpiakos takımları ile yaptığı maçlarda bir beraberlik iki mağlubiyet elde etmiştir.⁸⁹

Türk ve Yunan spor karşılaşmalarıyla ilgili olarak 1936 yılına dair bir kayıt, bir bilgiye ulaşmadık. İstanbul Festivali kapsamında Pire karması 1937 yılında İstanbul Belediyesi tarafından Türkiye'ye davet edilmiş ve İstanbul'da 28 Ağustos 1937 tarihinde Galatasaray-Beşiktaş karmasıyla,⁹⁰ 29 Ağustos'ta Fenerbahçe-Güneş karması⁹¹ ile 5 Eylül'de Galatasaray-Beşiktaş karması ile yapmıştır.⁹² İstanbul'daki müsabakaları karşılığında Yunan ekibine 1000 lira para verilmiştir.⁹³ 1937 yılında İstanbul'a gelen bir başka Yunanistan ekibi Enosis idi. Enosis İstanbul'da Güneş Kulübü ve Fenerbahçe ile iki maç oynamıştır.⁹⁴ Fenerbahçe, 19 Haziran 1938 tarihinde 30. kuruluş yıl dönümünü törenlere davet ettiği Yunan takımları Panathinaikos-AEK karmasıyla, 10.000 kişinin önünde yaptığı maçla kutlamıştır.⁹⁵ Atina karması diğer karşılaşmada 26 Haziran'da Şişli takımıyla oynamıştır.⁹⁶

Futbol dışında 1930-1938 döneminde dikkat çeken iki ülke arasındaki spor karşılaşmaları daha çok Balkan Oyunları çerçevesinde güreş, tenis, atletizmde gerçekleşmiştir. Bu karşılaşmaları Balkan Oyunları başlığında değerlendireceğiz. Bu süreçte 1934 yılında Türk ve Yunan dağcılarının Bursa'da buluşmaları da önemlidir.⁹⁷

2. Balkan Oyunları: Türk ve Yunan Sporcular Balkan Oyunlarında

1921 yılında Yunan Amatör Atletizm Birliği (Hellenic Amateur Athletic Association) Balkan Oyunları adıyla ilk kez Balkan ülkelerinin barışı, güveni ve dostluğunu inşa etmenin yanında sporcuların gelişimini

⁸⁵Akşam, 20 Mayıs 1935; Son Posta, 20 Mayıs 1935.

⁸⁶Cumhuriyet, 8 Temmuz 1935; Akşam, 8 Temmuz 1935; Tan, 15 Temmuz 1935; Akşam, 10 Temmuz 1935; Kurun, 10 Temmuz 1935; Yüce, İdmançı Ruhlar, 307.

⁸⁷Tan, 3 Teşrinisani 1935; Son Posta, 3 Teşrinisani 1935; Cumhuriyet, 3 Teşrinisani 1935.

⁸⁸Atina karması özellikle Galatasaray karşısında çok kötü bir futbol sergilemiş çamura dönen sahadan 7-2 mağlup ayrılmıştır. Kurun, 4 Teşrinisani 1935; Akşam, 4 Teşrinisani 1935.

⁸⁹Cumhuriyet, 26 Birincikanun 1935; Kurun, 30 Kanunievvel 1935; Yeni Asır, 31 Kanunievvel 1935; Ulus, 2 Sonkanun 1936; Son Posta, 1 İkincikanun 1936; Yüce, İdmançı Ruhlar, 322.

⁹⁰Bu müsabaka Said Çelebi tarafından tüm Türkiye'ye radyodan da yayınlanmıştır. Akşam, 29 Ağustos 1937; Cumhuriyet, 29 Ağustos 1937; Tan, 29 Ağustos 1937.

⁹¹Kırmızı-Beyaz, 30 Ağustos 1937; Tan, 30 Ağustos 1937.

⁹²Son Posta, 6 Eylül 1937; Ulus, 6 Eylül 1937; Akşam, 6 Eylül 1937.

⁹³Akşam, 31 Ağustos 1937.

⁹⁴Kurun, 28 Teşrinisani 1937; Tan, 29 Teşrinisani 1937; Milliyet, 29 Teşrinisani 1937.

⁹⁵Ulus, 20 Haziran 1938; Kurun, 20 Haziran 1938; Ulus, 20 Haziran 1938.

⁹⁶Cumhuriyet, 27 Haziran 1938.

⁹⁷Hakkın Sesi, 2 Temmuz 1934.

de sağlayacak bir düşünceyi ortaya atmıştır.⁹⁸ Olimpiyat oyunları esnasında Balkan ülkelerini temsil eden sporcuların Avrupalı ve Amerikalı sporculara nazaran başarısız olması Yunanistan Delegasyonu Başkanı Rinopoulos'a Balkan Oyunlarının düzenlenmesi hayalini gerçekleştirmek için somut bir gerekçe oluşturmuştur. Rinopoulos Türk, Bulgar, Yugoslav ve Romen temsilcilerine verdiği bir akşam yemeğinde konuyu ortaya atsa da finansal meseleler ve temsilcilerin hükümetlerinin onayını almadan bir adım atmak istememeleri kesin bir kararın çıkmasına engel olmuş, nihayetinde alınan karar gereği en azından 1929 yılında Atina'da Balkaniyat adı verilen bir organizasyonun yapılmasına karar verilmiştir.⁹⁹ Bu düşünce 1924 ve 1928 Olimpiyat Oyunlarının sonuçları göz önünde bulundurularak geliştirilmiş ve resmî olarak ilk oyunlar 1929'da Atina'da düzenlenmiştir. 1930 yılı içinde gerçekleşen diplomatik temaslar Balkan Oyunlarının kurulması ve başarısı için elverişli bir iklim yaratmıştır.¹⁰⁰ Diplomasi alanında yaşanan olumlu gelişmeler Balkan Oyunlarının seyri ve başarısı için elverişli bir ortam hazırlamış ve ardından kültürel temaslar da başlamıştır. Şüphesiz oyunlar diplomasi ile atılan olumlu havayı beslemek ve pekiştirmek için iyi bir araçtı.¹⁰¹ Beklenti, bu girişim ile Balkan birliğini sağlamak, siyasi adımları tamamlayarak halkların kaynaşmasını arttırmaktı. Bu amaç ve hedefler doğrultusunda 1. Balkan Oyunları 22-28 Eylül 1929 tarihleri arasında Atina'da yapıldı. Oyunlara Yunanistan, Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya katıldılar, Türkiye yer almadı.¹⁰²

5 Ekim 1930 tarihinde başlayan 2. Balkan Oyunlarına Türkiye ilk kez katılım sağladı. Oyunlar öncesinde davet yapılmasına rağmen katılım konusunda ciddi tereddütler yaşanmasına ve kamuoyunda oluşan olumsuz havaya rağmen Türkiye Balkan Oyunlarına katılmaya karar vererek Burhan (Felek) Bey'in kabile başkanlığında atletizm ve tenisçilerden oluşan bir kabileyle 2 Ekim tarihinde Atina'ya hareket etmiştir.¹⁰³

Balkan Oyunlarının açılışı ise ilk kez toplanan Balkan Konferansına denk gelmiştir. Coşkulu bir atmosferde altı Balkan ülkesinden sporcular, heyetler, gazeteciler, hükümet temsilcileri ve diplomatlar bir araya gelirken, birliktelik büyük ölçüde politik, kültürel, sportif bağlantılar kurma olanağı sağlamıştır.¹⁰⁴ Türk sporculara Atina'da sıcak bir karşılama düzenlendi. Türk sporcuların oyunlara katılımı özellikle ilgiyi artırdı. Türkiye ile Yunanistan arasında yaşanan ciddi sorunlar ve anlaşmazlıkların ardından Türk sporcular ilk kez Yunanistan'daki müsabakalara katılım sağlamışlardır.¹⁰⁵ Müsabakaların açılışını Yunanistan başbakanı Venizelos yapmış,¹⁰⁶ açılış törenlerinde Türk atletleri Yunan halkı tarafından coşkuyla alkışlanmıştır.¹⁰⁷ Tören sırasında Yunan Atletizm Federasyonu Başkanı Ionnes Ketseas, Türk kafilesinin başkanı Burhanettin Bey'e Türkiye ve Yunanistan'ın ulusal renklerinden oluşan el yapımı bir bayrak hediye etmiştir.¹⁰⁸ Sporcuların geçit töreninde Yunanistan Başbakanı Venizelos özellikle Türk atletlerinin geçişi sırasında özel ilgi göstermiş ayağa kalkarak Türk sporcularını selamlamıştır.¹⁰⁹ Atina'da yaşanan dostluk gösterilerine Mustafa Kemal (Atatürk) de kayıtsız kalmayarak bir tebrik mesajı yayımlamış, Türk kafilesinin güzel karşılanmalarından ötürü Yunan

⁹⁸P. Kissoudi, "Sport, Politics and International Relations in the Balkans: The Balkan Games from 1929 to 1932", *The International Journal of the History of Sport*, 25/13 (2008): 1771.

⁹⁹Kissoudi, "Balkan Games from 1929 to 1932", 1774.

¹⁰⁰Selim Rumi Cıvralı, *Atletik Politika Spor ve İdeoloji* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2020), 166.

¹⁰¹Kissoudi, *Balkan Games from 1929 to 1932*, 1786.

¹⁰²*Milliyet*, 27 Eylül 1929; Fehim Kuruloğlu, "Türkiye'nin Spor Diplomasisi ve Balkan Oyunları", *Uluslararası Balkan Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı* içinde, ed. Uğur Yasin Asal, (İstanbul: Ümraniye Belediyesi Kültür Yayınları, 2022), 171.

¹⁰³*Olimpiyat Haftalık Spor Mecmuası*, 1/1, 2 Mayıs 1931: 11; *Milliyet*, 3 Teşrinievvel 1930.

¹⁰⁴Mutlu, "Türk-Yunan İlişkileri Örneği (1930-1931)", 346.

¹⁰⁵Cıvralı, *Atletik Politika*, 163.

¹⁰⁶*Cumhuriyet*, 7 Teşrinievvel 1930.

¹⁰⁷*Vakit*, 7 Teşrinievvel 1930.

¹⁰⁸*Eleftheron Vima*, 10 Ekim 1930.

¹⁰⁹*Milliyet*, 9 Teşrinievvel 1930; *Cumhuriyet*, 10 Teşrinievvel 1930.

yetkililere ve sporculara memnuniyetini dile getirmiştir.¹¹⁰

5-12 Ekim 1930 tarihleri arasında Atina'da yapılan Balkan Oyunlarında Türk sporcular katıldıkları atletizm yarışlarında 100 m'de ikinci ve dördüncülük, 200 m'de üçüncü ve dördüncülük, 4x400'de üçüncülük ve 4x100'de ikincilik elde etmişlerdir.¹¹¹ Teniste ise çiftlerde Türk sporcular birinci oldular.¹¹² Oyunlarda Yunanistan birinci gelirken, sıralama Romanya, Yugoslavya, Bulgaristan ve Türkiye şeklinde gerçekleşmiştir.¹¹³ 1930 Balkan Oyunları vesilesiyle Türk basını sporun siyasetle ilişkisine daha yakından tanıklık etmiş oldu.

Yunan basını 1930 Balkan Oyunlarına büyük önem verdi. Oyunlarla ilgili yazılarda Balkanlarda yaratılan diplomatik bir iyi niyet kaynağı ve barışçıl bir siyasi adım olarak ifade edildi.¹¹⁴ Yunan gazeteleri oyunları Balkan devletlerinin yanında Türkiye ile Yunanistan arasındaki kurulan dostluk, barış ve güven çerçevesinde değerlendirirken, Türk basını ise alınan kötü sonuçları göz önünde bulundurarak hezimet olarak yorumlamıştır.¹¹⁵ *Eleftheron Vima* gazetesi Yunanlılarla Türklerin yüzyıllardır devam eden düşmanlıklarının 20. yüzyılda ilk barışçıl buluşmasını sporla gerçekleştirmesine dair ilginç bir vurgu yaptı.¹¹⁶

1931 yılında Balkan Oyunları ve Balkan Konferansı iki ülkenin yakınlaşmasına zemin hazırlayan önemli gelişmeler olarak dikkat çekmiştir. Sofya'daki oyunlara paralel olarak Atina'da devam eden atletizm müsabakaları bir önceki yılda olduğu gibi Yunanlı ve Yugoslav sporcular arasındaki rekabete sahne olmuştur. İkinci Balkan Oyunları 4 Ekim 1931'de Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya, Bulgaristan ve Romanya'nın katılımıyla başlamıştır. Atina'da Panatinaikos Stadyumu'nda gerçekleşen oyunları 60.000 seyirci takip etti.¹¹⁷ 4-11 Ekim 1931 tarihleri arasında gerçekleşen oyunların açılışında Türkiye Cumhuriyeti Başvekili İsmet Paşa (İnönü) da Yunan başbakanı Venizelos ile birlikte yer aldı.¹¹⁸ İsmet Paşa İtalya'ya gitmeden önce Yunanistan'a da uğrayarak hem oyunları izlemiş hem de Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin geldiği noktayı gözler önüne sermiştir.¹¹⁹ İsmet Paşa'nın Atina ziyareti esnasında Balkan Oyunlarını izlemek üzere stada girmesi ve tribünlerin coşkulu karşılaması Yunan basınında geniş yer bulmuştur.¹²⁰

1931 oyunlarında da Türkiye'nin tıpkı bir önceki yılda olduğu gibi sorunlu bir turnuva süreci yaşadığı görüldü. Bir önceki sene hükümetin baskısıyla sporcuların oyunlara katılması eleştiri konusuyken, bu sefer de oyunlar esnasında bir Türk sporcunun Yunanlı hakemlere yönelik tarafgir oldukları yönünde tutumu diplomatik bir krize sebep olmuş, protestoların sonuç vermemesi üzerine Türk atletizm takımının en hızlı sporcularından biri olan Semih'in (Türkdoğan) yarışlardan çekilmesi oyunlara gölge düşürmüştür.¹²¹ Başvekil'in "centilmence" oyunlara devam edilmesi çağrısına dahi yanıt vermeyen Semih kafileden ve basından büyük tepki toplamıştır.¹²² Oyunların sonucu Türk sporcuları ve kamuoyu için yine hayal kırıklığıydı. Oyunlar sonunda Yunanistan takım hâlinde yine birinci olurken, Türkiye ve Bulgaristan son sırayı

¹¹⁰Cumhuriyet, 10 Teşrinievvel 1930; Vakıf, 10 Teşrinievvel 1930.

¹¹¹Mehmet Yüce, *İstanbul Spor Kulüpleri Tarihi, Üç Büyükler* (İstanbul: İBB Yayını, 2021), 96.

¹¹²Karşılaşmalar sonunda Sedat Eroğlu-Vahram Şirinyan Balkan Şampiyonu oldular. Şevki, *Azınlık Spor Kulüpleri ve Sporcuları*, 74; Doğan Yıldız, *Çağlarboyunca Türklerde Spor* (İstanbul: Telebasım yayıncılık, 2002), 486; Yunus Emre Karakaya, *Erken Dönemden Moderniteye Spor Tarihi* (Ankara: Nobel Yayınevi, 2022), 384-385.

¹¹³Milliyet, 9 Teşrinievvel 1930; Cumhuriyet, 11 Teşrinievvel 1930; Milliyet, 12 Teşrinievvel 1930; Milliyet, 14 Teşrinievvel 1930.

¹¹⁴Kissoudi, "Sport, Balkan Games from 1929 to 1932", 1789.

¹¹⁵Cumhuriyet, 13 Teşrinievvel 1930.

¹¹⁶Eleftheron Vima, 11 October. 1932.

¹¹⁷Akşam, 5 Teşrinievvel 1931; Cumhuriyet, 5 Teşrinievvel 1931; Milliyet, 5 Teşrinievvel 1931; Cıvralı, *Atletik Politik*, 167; Kuruloğlu, "Balkan Oyunları", 131.

¹¹⁸Cumhuriyet, 7 Teşrinievvel 1931; Milliyet, 7 Teşrinievvel 1931.

¹¹⁹Kissoudi, "Sport, Balkan Games from 1929 to 1932", 1794.

¹²⁰BCA., 30-10/12-73-21/1-2; Vakıf, 6 Teşrinievvel 1931.

¹²¹Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 120.

¹²²Vakıf, 8 Teşrinievvel 1931; Son Posta, 8 Teşrinievvel 1931; Akşam, 8 Teşrinievvel 1931.

birlikte paylaştılar.¹²³ Kafilenin Türkiye'ye dönüşünde Semih (Türkdoğan) sert eleştirilere uğradı. "Bayrak için koşacaktı." şeklinde kampanyalar açıldı ve cezada aldı.¹²⁴ Başarısız sonuçların yarattığı hayal kırıklığı kamuoyunda net biçimde hissedilebiliyordu.¹²⁵ Eskrim dalında Balkan şampiyonluğunu elde eden Türkiye, tenis karşılaşmalarını kaybederek sonuncu olmuştur.¹²⁶

1932 yılında İzmir'de Balkan Güreş Turnuvası düzenlenmiş¹²⁷ ve Türkiye, bu turnuvadan şampiyon olarak ayrılmıştır.¹²⁸ Balkan Tenis Turnuvası ise Fenerbahçe tenis kortlarında organize edilmiştir.¹²⁹ Yunan tenisçiler Nikolaidis ve Stalios hem çiftlerde hem de tek erkeklerde Türk rakiplerini mağlup etmeyi başarmıştır.¹³⁰

1932 yılındaki 3. Balkan Oyunları 9-16 Ekim tarihleri arasında Atina'da Panatinaikos Stadyumu'nda düzenlenmiştir.¹³¹ Yunanistan'da yaşanan ekonomik kriz, oyunları sekteye uğratacak boyuttaydı buna rağmen Yunanistan, Balkan ülkeleri federasyonlarının da destekleriyle oyunları gerçekleştirmeyi başardı.¹³² Oyunlara; Yugoslavya'dan 32, Türkiye'den 15, diğer ülkelerle birlikte toplamda 125 sporcu katılmıştır.¹³³ Yunanistan'ın 145 puanla birinci geldiği oyunlarda Türkiye 18 puanla son sırada yer almıştır.¹³⁴ Oyunlarda ilginç olaylardan biri de İzmir'in Afro Türk futbolcularından Vahap (Özaltay)'ın 400 metrede millî takımda yer almış olmasıydı. Faşizmin, Nazizmin, ırkçılığın kol gezdiği Avrupa ve Balkanlarda Afrika kökenli bir atlet ilk kez Türkiye adına müsabakalarda boy göstermiştir.¹³⁵ Balkan Oyunlarına Yunan gazetelerinde geniş biçimde yer verilmiştir. Balkan Konferansı Başkanı Papanastasiou, oyunlar esnasında, kültür ve sporla ilgili önemli meseleleri çözmenin ve iş birliğinin önemini vurgulamıştır.¹³⁶

2.1. İlk Balkan Güreş Şampiyonası

Yunan güreşçiler Balkan Şampiyonası öncesi 1931 yılında İstanbul'a gelerek Türk güreşçiler ile özel müsabakalar gerçekleştirmişlerdir.¹³⁷ İlk Balkan Güreş Şampiyonası 3-5 Kasım 1932 tarihlerinde İstanbul'da Maksim Salonunda gerçekleştirilmiş ve şampiyonada Türk güreşçiler aralarında Yunan güreşçilerinin de yer aldığı rakiplerine karşı 5 altın, 2 gümüş madalya kazanmışlardır.¹³⁸

Atina'da yapılacak 1933 Balkan Oyunlarından birkaç gün önce Yunanistan ile Türkiye arasındaki ilişkileri güçlendirmeyi amaçlayan bir anlaşma imzalandı.¹³⁹

¹²³Milliyet, 5 Teşrinievvel 1931.

¹²⁴Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 120.

¹²⁵Cumhuriyet, 15 Teşrinievvel 1931.

¹²⁶Türk sporcularından Enver bireysel kılıç karşılaşmasında Yunanlı ve Bulgar rakiplerini yenerek Balkan Kılıç Şampiyonu olmuştur. *Türk Spor Mecmuası*, 2 (1931): 14-17.

¹²⁷Cumhuriyet, 6 Teşrinievvel 1932.

¹²⁸Milliyet, 6 Teşrinisani 1932; Cumhuriyet, 6 Teşrinisani 1932.

¹²⁹Cumhuriyet, 1 Eylül 1932.

¹³⁰Akşam, 5 Eylül 1932; Cumhuriyet, 5 Eylül 1932.

¹³¹Vreme, 10 October 1932; Eleftheron Vima, 10 October 1932; Kissoudi, "Sport, Balkan Games from 1929 to 1932", 1799.

¹³²Cumhuriyet, 1 Teşrinievvel 1932.

¹³³Vreme, 10 October 1932.

¹³⁴Cumhuriyet, 11 Teşrinievvel 1932; Cumhuriyet, 14 Teşrinievvel 1932.

¹³⁵Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 123.

¹³⁶Kissoudi, "Sport, Balkan Games from 1929 to 1932", 1799-1780.

¹³⁷Akşam, 5 Mart 1931; Cumhuriyet, 5 Mart 1931.

¹³⁸Son Posta, 6 Teşrinisani 1932.

¹³⁹P. Kissoudi, "Sport, Politics and International Relations in the Balkans: the Balkan Games from 1933 to 1935," *The International Journal of the History of Sport*, 25/13(2008): 1817.

1-8 Ekim 1933 tarihlerinde Atina'da yapılan 4. Balkan Oyunlarında Türk atletleri oldukça önemli sonuçlar elde ettiler.¹⁴⁰ Atina'da 50.000 seyirci ilk kez tüm Balkan ülkelerinin oyunlara katılımına şahit olmuştur.¹⁴¹ Panatinaikos Stadında sporcular, resmî konuklar için sıcak ve görkemli bir açılış töreni düzenlenmiştir.¹⁴² Geçit töreni sonunda Yunanistan Eğitim Bakanı Turkovasilis'in Balkan oyunlarının Balkan ülkeleri arasındaki ilişkiler için çok büyük önem arz ettiğini belirten konuşmasını takiben oyunlar başlamıştır.¹⁴³ Türkiye 4. Balkan Oyunlarında 2 altın, 3 gümüş, 2 bronz elde ederek Yunanistan ve Yugoslavya'nın ardından ilk kez üçüncülüğü elde etmiştir. Türk atletleri ilk altın madalyalarını yüksek atlamada Haydar Aşan, gülle atmada Veysi Emre ile elde ettiler. Atletlerin başarıları Türkiye'de büyük yankı uyandırdı.¹⁴⁴ Oyunlarda Yunanistan 169 puan ile birinci olurken, Türkiye ilk kez Romanya ile birlikte 61 puanla üçüncülüğü elde etmiştir.¹⁴⁵ Türk atletler başarı olarak değerlendirilen sonuçların ardından 11 Ekim'de memlekete döndüklerinde coşkuyla karşılanmışlardır.¹⁴⁶

Türk güreşçilerinin başarıları 1933 yılında da devam etmiş, 21-23 Aralık tarihlerinde İstanbul'da yapılan Balkan Güreş Şampiyonasında Türk takımı 6 altın, 1 gümüş madalya elde ederek 17 puanla şampiyon olmuştur. Yugoslavya 14 puanla ikinci, Yunanistan ise ancak 10 puanla üçüncülüğü elde edebilmiştir.¹⁴⁷

Bölgesel iş birliğine ivme kazandıran Balkan Oyunları, Balkan ülkelerinin de sahip çıkması ile periyodik olarak her yıl düzenli bir şekilde yapılmaya başlanmıştır.¹⁴⁸ Balkanlardaki ve Avrupa'daki siyasi karışıklığa rağmen, Balkan ülkeleri arasında 9 Şubat 1934'te imzalanan Balkan Antantı sportif etkinliklere de canlılık kazandırmıştır. Balkan Antantı'nın imzalanmasının hemen ardından 5. Balkan Oyunları gerçekleşmiştir.

1934 Balkan Oyunları ilk kez Yunanistan dışında 26 Ağustos-2 Eylül tarihleri arasında Yugoslavya'nın Zagreb şehrinde düzenlenmiştir.¹⁴⁹ Oyunlara 6 Balkan ülkesinden 143 sporcu katılmıştır.¹⁵⁰ Oyunları Yunanistan 164 puan ile birinci, Türkiye ise 32 puan ile beşinci tamamlamıştır.¹⁵¹ Önceki yıllara göre daha çekişmeli bir turnuva gerçekleşmiş, Yugoslavya ve Yunanistan arasında birincilik, Bulgaristan ve Türkiye arasında ise dördüncülük mücadeleleri verilmiştir.¹⁵²

1934 Balkan Güreş Şampiyonası 3. kez İstanbul'da Taksim Stadı'nda büyük bir kalabalık önünde yapılırken, Türkiye Yunan güreşçilerinin de mağlup edildiği karşılaşmalarda 7 sıklıkla şampiyonluk elde etmiştir.¹⁵³

Balkan Oyunları 1935 yılında ilk kez Türkiye'de yapılmıştır. Yunan sporcuların da katılacağı Türkiye'deki ilk Balkan Oyunları Yunanistan kamuoyunda heyecan yaratırken, bir taraftan da Yunan sporcularının karşılanmasının nasıl olacağına ilişkin beklenti ve ihtiyatlılık hâkim olmuştur. Yunanistan'da hâkim anlayış içinde Türk seyircilerin geleneksel düşmanlığı körüklemelerinden endişe ediliyordu.¹⁵⁴ 6. Balkan Oyunları öncesi

¹⁴⁰ *Milliyet*, 2 Teşrinievvel 1933.

¹⁴¹ *Son Posta*, 5 Teşrinievvel 1933; *Cumhuriyet*, 5 Teşrinievvel 1933; *Milliyet*, 5 Teşrinievvel 1933.

¹⁴² *Eleftheron Vima*, 2 October 1933; Kissoidi, "The Balkan Games From 1933 to 1935", 1817.

¹⁴³ *Eleftheron Vima*, 1 October 1933; *Akşam*, 2 Teşrinievvel 1933; *Son Posta*, 2 Teşrinievvel 1933; *Vakit*, 2 Teşrinievvel 1933.

¹⁴⁴ Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 127.

¹⁴⁵ *Eleftheron Vima*, 2 and 9 Oct. 1933; *Cumhuriyet*, 9 Kanunisani 1933; *Akşam*, 10 Kanunisani 1933.

¹⁴⁶ *Vakit*, 12 Teşrinievvel 1933; *Milliyet*, 12 Teşrinievvel 1933.

¹⁴⁷ Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 128.

¹⁴⁸ Kissoidi, "The Balkan Games From 1933 to 1935", 1819.

¹⁴⁹ *Vakit*, 27 Ağustos 1934; *Hâkimiyet-i Milliyet*, 28 Ağustos 1934.

¹⁵⁰ *Eleftheron Vima*, 27 August 1934; *Cumhuriyet*, 29 Ağustos 1934.

¹⁵¹ *Eleftheron Vima*, 6 September. 1934; *Akşam*, 3 Eylül 1934; *Cumhuriyet*, 3 Eylül 1934.

¹⁵² *Cumhuriyet*, 25 Ağustos 1934; *Vakit*, 30 Ağustos 1934; Sejran Adilović, "Türkiye'de Düzenlenen İlk Büyük Spor Organizasyonu: 1935 Balkan Oyunları" (Yüksek lisans tezi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Yürütme Bakanlığı, 2023), 43.

¹⁵³ Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 132.

¹⁵⁴ Kissoidi, "The Balkan Games from 1933 to 1935", 1824.

Yunanistan'da rejim değişmişti. Venizelos ve Çaldaris uzaklaştırılmış Monarşik düzene dönmüştü.¹⁵⁵ Yunan kamuoyundaki kaygılar İstanbul'daki sıcak ve coşkulu karşılama ile ortadan kalktı. Yunan basını bunu okurlarına mutlulukla duyurdu.¹⁵⁶

6. Balkan Oyunları İstanbul'da Fenerbahçe Stadı'nda yapılmıştır. Açılış töreninde konuşan Atletizm Federasyonu Başkanı Burhan Felek Balkan Oyunlarının Balkan birliğinin temel taşı olduğuna vurgu yapmış, Türkiye'nin Balkan Oyunlarına verdiği değeri spor siyaset ilişkisi çerçevesinde ifade etmiştir.¹⁵⁷ Yunanistan Cumhurbaşkanı Aleksandros Zaimis de oyunların açılış törenine gönderdiği telgrafında; spor sahalarındaki dostluğun Balkan devletlerinin birbirine her alanda yakınlaşmasına yardımcı olacağını belirtmiştir.¹⁵⁸ Balkan Oyunlarının başladığı 1929'dan 1935 yılına değin geçen 6 yılda halkların birbirine bakış açılarını hızla değiştirip, birlik ve beraberliklerine spor kadar katkı sunacak çok az alan bulunduğu birçok gözlemcinin ortak görüşüydü.¹⁵⁹ 6. Balkan Oyunlarına Yunanistan, Yugoslavya, Romanya ve Bulgaristan'ın yanı sıra Arnavutluk da son anda oyunlara iştirak etmiştir.¹⁶⁰ Oyunlara 60 kişilik bir katileyle gelen Yunan sporcular,¹⁶¹ kendilerini sıcak ve samimi bir ortamda bulmuşlardır. Yunanistan hava filosu ve deniz kuvvetleri de Balkan Oyunları vesilesiyle İstanbul'a gelmiş, Türk filosunun dostça karşılamasına tanık olmuşlardır. 6. Balkan Oyunları 21 Eylül 1935 tarihinde İstanbul Fenerbahçe Stadyumu'nda tüm Balkan ülkelerinin katılımıyla yapılmıştır.¹⁶² Yarışmalar esnasında stadyumda bulunan seyircilerin yarıya yakınının Rumlardan oluşması ve bunların Yunan sporcularına destek vermesi Türkiye'de ulusal gazeteler tarafından şaşkınlık ve hayretle karşılanmıştır.¹⁶³ Oyunlar için Balkan Devletleri Cumhurbaşkanları, Balkan Oyunları komitesine Balkanlarda iş birliğinin oyunlar sayesinde daha da güçleneceğine dair telgraflar göndermişlerdir.¹⁶⁴ Türkiye oyunlarda 1 altın, 6 gümüş, 2 bronz madalya kazandı.¹⁶⁵ Yunanistan oyunlarda bir kez daha birinciliği elde ederken, Türkiye dördüncü oldu.¹⁶⁶ Oyunlarda başarı elde eden takımlara kupa ve hediyeler vermek amacıyla Atina Belediye Başkanı da İstanbul'a gelmiştir.¹⁶⁷ Oyunların son günü olan 26 Eylül'de tüm sporculara ve katile yöneticileri onuruna Büyükkada'da ve Tokatlıyan Otel'de ziyafet verilmiştir.¹⁶⁸

4. Balkan Güreş Şampiyonası 1935 yılında İstanbul'da Taksim Stadı'nda gerçekleştirilmiş, müsabakalar ile büyük bir seyirci topluluğu tarafından takip edilmiştir.¹⁶⁹ Türkiye takım hâlinde 5 altın, bir gümüş madalya ile bir kez daha Balkan Şampiyonu olmuştur.¹⁷⁰ Sportif açıdan olmasa da spor diplomasisi açısından iki

¹⁵⁵Alastos, D. Venizelos, *Patriot-Statesman-Revolutionary* (London: Percy Lund HumphriesCo, 1942), 269-270; Daphni, G. He *Hellas metaxed yo Polemon 1923-40 (Greece between two Wars 1923-1940)* (Athens: Ikaros, 1974), 230-240.

¹⁵⁶*Eleftheron Vima*, 22 September 1935.

¹⁵⁷*Akşam*, 22 Eylül 1935; *Kurun*, 22 Eylül 1935.

¹⁵⁸*Cumhuriyet*, 23 Eylül 1935; *Akşam*, 23 Eylül 1935; *Eleftheron Vima*, 23 September 1935; *Eleftheron Vima*, 13 October 1935.

¹⁵⁹Kuruloğlu, "Balkan Oyunları", 135.

¹⁶⁰*Son Posta*, 17 Eylül 1935; *Cumhuriyet*, 17 Ağustos 1935.

¹⁶¹*Tan*, 11 Eylül 1935; *Milliyet*, 11 Eylül 1935; *Kurun*, 11 Eylül 1935.

¹⁶²*Gol Spor*, 2(Eylül 1935): 3; *Cıvralı, Atletik Politika*, 171.

¹⁶³*Cumhuriyet*, 23 Eylül 1935.

¹⁶⁴Günver Güneş, Müslime Güneş, "Atatürk Döneminde Gerçekleştirilen İlk Uluslararası Spor Organizasyonu: 6. Balkan Oyunları", *Atatürk ve Balkanlar, Cumhuriyetin 100. Yılı Anı Kitabı* içinde, ed. Nadim Macit, M. Fatih Sansar, (İzmir: Ege Üniversitesi Yayınevi, 2023), 252.

¹⁶⁵Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 135.

¹⁶⁶*Akşam*, 24 Eylül 1935.

¹⁶⁷*Cumhuriyet*, 28 Eylül 1935.

¹⁶⁸*Son Posta*, 30 Eylül 1935; *Cumhuriyet*, 27 Eylül 1935; *Cıvralı, Atletik Politika*, 171.

¹⁶⁹Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 135.

¹⁷⁰*Cumhuriyet*, 17 Eylül 1935; Adiloviç, *1935 Balkan Oyunları*, 50; Efdal As, "İktidar-Spor Kurumları İlişkileri Bağlamında İki Dünya Savaşı Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin Katıldığı Olimpiyatlar (1924 Paris, 1928 Amsterdam, 1936 Berlin)", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 12/24(2016): 186.

savaş arası dönemin en ilginç Balkan Oyunları 1936 yılında Atina'da düzenlenmiştir.¹⁷¹ 7. Balkan Oyunları Panatinaikos Stadyumu'nda 27 Eylül tarihinde Yunanistan, Yugoslavya, Bulgaristan, Romanya ve Türkiye'nin katılımıyla gerçekleşmiştir.¹⁷² Oyunların açılışını Metaxas yapmıştır.¹⁷³ 27 Eylül-6 Ekim 1936 tarihlerinde düzenlenen 7. Balkan Oyunlarına yine Yunanlı sporcular damga vururken, oyunlar şerefine verilen ziyafette konuşan Yunanistan Eğitim Bakanı, nutkunda sporun Balkanlılar arasında uyandırdığı beraberlik hissini vurgulamıştır.¹⁷⁴ Şüphesiz oyunlar siyasi liderler ile spor temsilcileri arasında bir bağ oluşturmuş, bölgedeki siyasi ve diplomatik rolleri güçlü hâle getirmiştir.¹⁷⁵

Atina'da yapılan 7. Balkan Oyunlarında Türk atletleri 2'si gümüş, 3'ü bronz olmak üzere 5 madalya kazanmışlardır.¹⁷⁶ Oyunlarda Yunanistan 153 puanla birinci Türkiye 28 puanla ancak 4. olabilmiştir.¹⁷⁷ 1936 Balkan Oyunları Metaxas'ın spora getirdiği aşırı milliyetçi bir yaklaşımın etkisi ile Alman Propaganda Bakanı Goebels'in Atina'ya davet edilmesiyle belirgin bir hâl almıştır.¹⁷⁸ 1936 yılında aynı zamanda Berlin'de de olimpiyatlar düzenleniyordu. Olimpiyatların bir Nazi propagandasına dönüştüğü bu oyunlarda kullanılan yöntemlerin bir kısmının Atina'ya da sirayet etmesi oyunlara katılan gazeteci ve gözlemcileri şaşırtmıştı.¹⁷⁹

5. Balkan Güreş Şampiyonası,¹⁸⁰ 17-18-19 Eylül 1937 tarihlerinde İzmir'de Alsancak Stadı'nda yapılmıştır.¹⁸¹ Şampiyonada Türk güreşçiler altı sıkllette altın madalyaya sahip oldular. Güreşçilerin başarısının yanında ilk kez uluslararası bir turnuvaya ev sahipliği yapan İzmir'de güreş müsabakaları ilgiyle karşılanmıştır. 5. Balkan Güreş Şampiyonası için İzmir'e gelen Yunan Güreş Takımını Belediye Başkan Yardımcısı Suad Yurdkoru, Türkiye Güreş Federasyonu temsilcileri, halk tarafından karşılanmış kabile başkanları Türk- Yunan dostluğuna vurgu yapan samimi konuşmalar yapmışlardır.¹⁸² Yunan Güreş Takımına buketler verilmiş, karşılama merasiminde hazır bulunan bando takımı önce Yunan millî marşını çalmış sonrasında ise İstiklal Marşı okunmuştur. Merasimin son bulmasının ardından Yunan Güreş Takımı da Ankara Palas Otel'i'ne yerleştirilmiştir.¹⁸³

İlk iki gün eleme müsabakalarının yapılmasının ardından üçüncü gün final maçları gerçekleştirilmiştir. Final güreşleri 19 Eylül 1937 Pazar günü saat 18.00'de 56-61-66-72-79 -87 ve ağır sıkllette yapılmış,¹⁸⁴ halk Türk ve Yunan güreşçilerinin müsabakalarına özel bir önem vermiştir.¹⁸⁵ Güreşlerde 56 kiloda Yunanlı Biris şampiyon olurken, diğer 6 sıkllette Türk güreşçiler birinciliği elde etmişlerdir. Güreş müsabakalarının son bulmasının ardından şampiyonaya katılan güreşçiler şerefine İzmir Belediyesi tarafından 19 Eylül gecesi saat 21.00'de Fuar Gazinosu'nda bir ziyafet tertip edilmiştir.¹⁸⁶

¹⁷¹Kuruloğlu, "Balkan Oyunları", 134.

¹⁷²Eleftheron Vima, 29 September 1936; P. Kissoudi, "Sport, Politics and International Relations in the Balkans: the Balkan Games from 1936 to 1939", *The International Journal of the History of Sport*, 25/13(2008): 1840.

¹⁷³Eleftheron Vima, 29 September 1936.

¹⁷⁴Eleftheron Vima, 22 September 1936.

¹⁷⁵Kissoudi, "Balkan Games from 1936 to 1939", 1842.

¹⁷⁶Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 142.

¹⁷⁷Eleftheron Vima, 7 October 1936; Kissoudi, "Balkan Games from 1936 to 1939", 1843.

¹⁷⁸Apostolos Vakalopoulos, *Nea Helleniki Historia, 1204-1985* (Selanik: 1999), 407-408; Cıvralı, *Atletik Politika*, 173.

¹⁷⁹Kuruloğlu, "Balkan Oyunları", 135.

¹⁸⁰Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 142.

¹⁸¹Semih Çınar, "İzmir'de Uluslararası Bir Turnuva: 5. Balkan Güreş Şampiyonası", *İzmir Spor Tarihi* içinde, ed. Günver Güneş, Bahri Okumuş, (Ankara: Ütopya Yayınevi, 2018), 330-331.

¹⁸²Anadolu, 17 Eylül 1937.

¹⁸³Yeni Asır, 17 Eylül 1937.

¹⁸⁴Anadolu, 21 Eylül 1937.

¹⁸⁵Anadolu, 21 Eylül 1937; *Cumhuriyet*, 20 Eylül 1937; *Akşam*, 20 Eylül 1937.

¹⁸⁶*Son Posta*, 20 Eylül 1937; *Anadolu*, 21 Eylül 1937; *Yeni Asır*, 21 Eylül 1937.

8. Balkan Oyunları 5-12 Eylül 1937 tarihlerinde Bükreş'teki Beden Eğitimi Akademisi Stadyumu'nda Yunanistan, Romanya, Yugoslavya, Bulgaristan ve Türkiye'nin katılımıyla düzenlenmiştir.¹⁸⁷ Bükreş'te yapılan 8. Balkan Oyunlarında Türk atletleri 2 gümüş, 3 bronz olmak üzere 5 madalyanın sahibi olmuşlardır. Yunan sporcular etkileyici bir başlangıç yaparak Romanya, Yugoslavya, Türkiye ve Bulgaristan'ın önünde en yüksek puanları alarak oyunları birinci tamamlamıştır.¹⁸⁸ Oyunların politik ve diplomatik işlevi de değişmiş, oyunları ilk yıllarında bölgede yakınlaşma ve iş birliği için ek bir araç olarak tanıyan ve destekleyen Venizelos'un aksine, 1936-40 döneminde Metaxas hükümeti sportif başarıyı rejiminin tanınması ve spor aracılığıyla ulusal gururun güçlendirilmesi olarak görmüştür.¹⁸⁹

Romanya, Yunanistan, Yugoslavya, Türkiye ve Arnavutluk'un dâhil olduğu 9. Balkan Oyunları 11-18 Eylül 1938 tarihlerinde Yugoslavya'nın başkenti Belgrad'da yapılmıştır.¹⁹⁰ 9. Balkan Oyunlarında Türk atletleri 1 altın, 1 gümüş 1 de bronz madalyanın sahibi oldular.¹⁹¹ Oyunlarda değişmez bir şekilde Yunanistan birinci, Yugoslavya ikinci oldu; ardından Romanya, Türkiye ve Arnavutluk gelmiştir.¹⁹²

3. Yunanistan Takımlarıyla İlk Basketbol Maçları

Türk takımları basketbolda yurt dışı ilk kulüp ve millî temaslarını Yunanistan ekipleriyle gerçekleştirmiştir. 1934 yılı Nisan ayı içinde İstanbul'a davet edilen Atina Üniversitesi basketbol takımı sırasıyla Galatasaray, Barkohba¹⁹³ ve Pera takımlarıyla müsabakalar yapmıştır. İki ülke basketbol takımlarının ilk kez karşı karşıya geldiği bu müsabakalarda Atina takımı sadece Pera takımına karşı galibiyet elde edebilmiştir.¹⁹⁴ 1930'lardan itibaren artarak gelişen siyasi ilişkiler ve bunun sportif yansıması olarak "Balkan Oyunları" ile sağlanan diyalog sayesinde basketbolda da ilk millî temasın Yunanistan'la olmasını kolaylaştırmıştır. Gerçekte 1936 yılının Avrupa Şampiyonu olan Polonya ile bir müsabaka arayışında olan Naili Moran ve arkadaşları Polonya'nın Türkiye'ye gelememesi üzerine Galatasaray Kulübü'nün davetlisi olarak İstanbul'a çağrılan Yunanlıları millî maç oynamaya ikna etmişlerdir.¹⁹⁵ Yunan takımının İstanbul'da yapacağı harcamaları oyuncular ve girişimciler kendi aralarında toplayarak karşılamışlardır. Oluşturulan takımın antrenörlüğünü Rupen Semerciyan yapmıştır.¹⁹⁶

Yunan basketbolcular 1936 yılı Haziran ayının son haftasında İstanbul'a gelmişler, 24 ve 26 Haziran 1936 tarihlerinde biri millî maç, diğeri de İstanbul-Atina karma takımları arasında oynanan iki müsabaka gerçekleştirmişlerdir. Türk millî basketbol takımı ilk millî maçını Yunanistan'a karşı 24 Haziran 1936'da Beyoğlu Halkevi salonunda yapmıştır.¹⁹⁷ Türk Basketbolu açısından oldukça büyük öneme sahip olan bu müsabakayı Robert Koleji'nin öğretmeni Nadolsky ile futbol hakemi Mister Allen yönetmişlerdi.¹⁹⁸ Çoğu kadınlardan

¹⁸⁷Cumhuriyet, 6 Eylül 1937.

¹⁸⁸Akşam, 13 Eylül 1937; Kissoudi, "Balkan Games from 1936 to 1939", 1845.

¹⁸⁹Eleftheron Vima, 18 September 1937; Cumhuriyet, 13 Eylül 1937; Kissoudi, "Balkan Games from 1936 to 1939", 1846.

¹⁹⁰Kissoudi, "Balkan Games from 1936 to 1939", 1847; Cıvralı, *Atletik Politika*, 177.

¹⁹¹Yarım Ay, 1 Ekim 1938; Tan, 18 Eylül 1938; Ulus, 19 Eylül 1938; Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 143.

¹⁹²Akşam, 19 Eylül 1938; Son Posta, 19 Eylül 1938.

¹⁹³Barkohba İstanbul Yahudilerinin kurduğu basketbol takımıydı. Bu kulübün tüm oyuncuları 1939 yılında Beşiktaş'a transfer olmuşlardır. Şevki, *Azınlık Spor Kulüpleri ve Sporcuları*, 58-59.

¹⁹⁴Cumhuriyet, 22 Nisan 1934; Son Posta, 26 Nisan 1934; Tan, 28 Nisan 1934; Akşam, 30 Nisan 1934; Cumhuriyet, 2 Mayıs 1934.

¹⁹⁵Ali Emrah Tokatlıoğlu, Utku Tuna, "Erken Cumhuriyet Döneminde Spor Siyaset İlişkisi Bağlamında İlk Milli Basketbol Maçı ve Takımı", *Journal of Health and Sport Sciences (JHSS)*, 4/3(2021): 65.

¹⁹⁶Ulus, 24 Haziran 1936; Son Posta, 25 Haziran 1936; Şevki, *Azınlık Spor Kulüpleri ve Sporcuları*, 58-59.

¹⁹⁷Cumhuriyet, 25 Haziran 1936; Mehmet Yüce, *İstanbul Spor Kulüpleri Tarihi-Üç Büyükler* (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür AŞ Yayınları, 2021), 400; Yunus Emre Karakaya, *Erken Dönemden Moderniteye Spor Tarihi* (Ankara: Nobel Yayınevi, 2022), 335.

¹⁹⁸Spor Postası, 29 Haziran 1936, Ergun Hiçyılmaz, *Türkiye'de Spor* (İstanbul: Yeni Yüzyıl Kitaplığı, 1996), 38-39.

oluşan seyirci topluluğu önünde oynanan maçı Türkiye 49-12 galip tamamlamıştır.¹⁹⁹ Türk Spor Kurumu tüm olumsuz koşullara rağmen kazanılan Yunanistan maçı sonrası basketbolu önemseyerek, başarılı bir sonuca imza atan basketbolcuları 1936 Olimpiyat Oyunlarına götürme kararı almıştı.²⁰⁰ İstanbul Galatasaray-Atina Karması maçı 27 Haziran akşamı Beyoğlu Halkevi Spor Salonu'nda oynanmış maçı Atina Karması 27-19 kazanmıştır.²⁰¹ Yunanlılar müsabakanın ardından ülkelerine döndüğünde Atina gazeteleri İstanbul-Atina Karması maçını “millî maç” olarak gösterip 49-12’lik maçı hiç bahsetmemişlerdir.²⁰²

4. 1938-1950 Türk-Yunan Spor Faaliyetleri

1 Eylül 1939’da Alman ordularının istilasıyla başlayan savaş gün geçtikçe büyüyerek tüm dünyaya yayılmıştır. Büyük ve kanlı savaş tüm dünyada spor faaliyetlerinin de sekteye uğramasına sebep olmuş genç sporcuların kimisi ya cepheye ya da kışılaya gitmek durumunda kalmıştı. Bu süreçte Olimpiyatlar yapılamazken, Balkan Oyunları da ancak birkaç yıl daha devam edebilmiştir. Türkiye savaş dışında kalırken, Yunanistan işgal sürecini yaşamış ve savaş iki ülkenin pek çok alanda olduğu gibi spor faaliyetlerini de sekteye uğratmıştır.

4.1. II. Dünya Savaşı Yıllarında Balkan Oyunları

II. Dünya Savaşı’nın Avrupa’da başladığı süreçte 10. Balkan Oyunları 1939 yılında belki de şaşırtıcı bir şekilde, Yugoslavya, Romanya, Türkiye ve Yunanistan’ın katılımıyla Atina’da gerçekleşmiştir. Bu bir bakıma oyunların başarısının ve öneminin bir ölçüsü olarak değerlendirilmelidir. Öyle ki dünyanın en büyük spor organizasyonu olan Olimpiyatlar 1940 yılında yaşanan savaş nedeniyle yapılamazken, Balkanlar ilişkileri sağlamlaştırmak adına oyunlara bir umut ışığı olarak sarıldılar.²⁰³

10. Balkan Oyunları Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya’nın katılımıyla 1-8 Ekim 1939 tarihlerinde Atina’da gerçekleştirilmiştir.²⁰⁴ 1 Ekim tarihinde başlayan oyunların açılışını Yunan Kralı yapmıştır. Yunanistan’dan Ankara’ya gönderilen raporlar Türk-Yunan ilişkilerindeki iyileşmenin kendisini oyunlarda hissettirdiğine yönelikti.²⁰⁵ Oyunlar esnasında Türk kafilesinin gerek müsabakalarda gerekse de resmî törenlerde Yunanlı temsilciler tarafından özenle ağırlandığının altı çizilmekteydi.²⁰⁶ Balkan devletlerinin savaşın eşliğine geldiği bir dönemde spor yine birleştirici bir etki yaratmıştı. Yunan basını gelişmeyi şu şekilde değerlendirdi: Olumsuz koşullarda, Yunanistan Balkan Yarımadası’ndaki sporcuları, tıpkı antik Olympia’nın zeytin dalı için yarışmak üzere oyun alanına gelen Yunan şehir devletlerinden sporcuları karşılaması gibi karşılanacak, kazananlar ve kaybedenler coşkuyla alkışlanacaktır.²⁰⁷ Tüm ülke temsilcileri oyunları tanıtmak için gösterdiği çaba nedeniyle Konfederasyon başkanı M. Rinopoulos’a teşekkürlerini sundular ve Yunanistan’a saygılarını belirttiler.²⁰⁸ Oyunlar esnasında Yunan yetkilileri Atina’daki King George Oteli’nde millî takımlar

¹⁹⁹Mustafa Mutlu, “Basketbolun Türkiye’de Doğuşu ve Gelişimi (1938 Yılına Kadar)”, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13/3(2023): 1693.

²⁰⁰Tan, 25 Haziran 1936; *Cumhuriyet*, 25 Haziran 1936; Ali Emrah Tokatlıoğlu, Utku Tuna, “İlk Basketbol Maçı”, 66; Cem Atabeyoğlu, *Türkiye Basketbol Tarihi* (İstanbul: Türk Spor Vakfı Yayınları, 1986), 10; Şevki, *Azınlık Spor Kulüpleri ve Sporcuları*, 59.

²⁰¹Akşam, 28 Haziran 1936; *Ulus*, 28 Haziran 1936.

²⁰²*Spor Postası*, 6 Temmuz 1936.

²⁰³Kissoudi, “Balkan Games from 1936 to 1939”, 1851.

²⁰⁴Civralı, *Atletik Politika*, 178.

²⁰⁵Kuruloğlu, “Balkan Oyunları”, 135.

²⁰⁶BCA, 30.10.145.38.8-8.11.1939.

²⁰⁷*Eleftheron Vima*, 1 October 1939; Kissoudi, “Balkan Games from 1936 to 1939”, 1851.

²⁰⁸*Eleftheron Vima*, 3 October 1939.

ve spor temsilcilerinin onuruna bir ziyafet verdiler.²⁰⁹

Türk Millî Takımı Balkan Oyunlarında en iyi derecesini bu oyunlarda gerçekleştirmiştir.²¹⁰ Türkiye 10. Balkan Oyunlarında üç altın, iki gümüş, dört bronz madalya elde ederken, sekiz yarışmada dördüncü, altı yarışta da beşinci gelmiştir.²¹¹ Oyunlar tamamlandığında birinciliği 112 puanla Yunanistan alırken, Türkiye 34 puanla Romanya ile birlikte üçüncü olmuştur.²¹²

Dünyada savaşın şiddetinin arttığı 1940 yılında 11 Balkan Oyunları Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya'nın katılımıyla İstanbul'da düzenlenmiştir.²¹³ İstanbul'da gerçekleştirilen oyunlar iki gün sürmüş, 4 Balkan, 4 Türkiye rekoru kırılmıştır.²¹⁴ Türk atletlerinin uluslararası alanda ilk büyük başarısı 1940 yılında düzenlenen 11. Balkan Oyunlarında gerçekleşmiştir. Bu oyunlarda Türkiye takım hâlinde birinci olmuştur. 5-6 Ekim 1940 tarihlerinde Fenerbahçe stadında düzenlenen yarışlarda Türkiye 6 altın, 10 gümüş, 5 bronz madalya elde ederek 10 yıldan beri katıldığı müsabakalarda en iyi dereceyi elde etmiştir.²¹⁵ Oyunlarda ilk kez Türkiye 47 puanla birinci olurken Yunanistan'ı da geride bırakmıştır.²¹⁶ 11. Balkan Oyunlarında Türk takımında Hagop Yavruyan, Artan Harutyun isimli Ermeni asıllı atletin yanında bir de Yahudi kökenli İsak Franko da yarışmıştır.²¹⁷

11. Balkan Oyunlarının tamamlanmasının ardından Balkan bayrağı bir sonraki oyunlar için Burhan Felek tarafından Oyunlar Komite Başkanı Rinopulos'a verilmiştir.²¹⁸ Rinopulos, oyunlarla ilgili olarak yaptığı açıklamada, organizasyonun mükemmel olduğunu, Türkiye'nin daha sonraki oyunlar için örnek alınması gerektiğini ifade etmiştir.²¹⁹ Rinopulos beyanında dünyada yaşanan zorluklara karşın Türkiye'nin oyunlar için gösterdiği gayretin övgüye değer olduğunu kaydetmiştir.²²⁰ 11. Balkan Oyunlarına ilişkin Türk ve Yunan gazeteleri Avrupa'nın savaş içinde bulunduğu bir ortamda oyunların Türkiye'de barış ve dostluğu pekiştirmiş olmasından duydukları memnuniyeti ifade etmişlerdir.²²¹

11. Balkan Oyunları öncesi Türkiye'de yayımlanan kimi dergilerde Yunanistan'da sporun devlet eliyle ne denli planlı ve programlı yapıldığına dikkat çekilmiştir. Bu dönemin önemli gelişmelerinden biri de Atina Kongresi'nde alınan kararla Mısır'ın davetiyle 1940 yılı Nisan ayında Kahire'de Mısır, Türk ve Yunan millî takımlarının katılımıyla çeşitli branşlarda yarışmalar yapılması planlanmıştır. Bu çerçevede güreş, futbol ve atletizm dallarında yapılacak müsabakalara sporcuların katılması Türk Dışişleri Bakanlığı'nca uygun görül- müştür.²²² Planlanan bu müsabakalar savaş nedeniyle yapılamamıştır.

²⁰⁹Kissoudi, "Balkan Games from 1936 to 1939", 1851; *Eleftheron Vima*, 7 October 1939.

²¹⁰*Eleftheron Vima*, 1 October 1939; Nadir Yurtoğlu, "İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de Beden Eğitimi ve Spor (1939-1945)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 105 / Bahar (2022): 198.

²¹¹BCA, 30-10-0-0/ 145-38-8, 08.11.1939.

²¹²*Eleftheron Vima*, 10 October 1939; *Cumhuriyet*, 9 Teşrinievvel 1939; 10; *Ulus*, 9 Teşrinievvel 1939; *Tan*, 9 Teşrinievvel 1939; *Yeniğün*, 9 Teşrinievvel 1939.

²¹³*Akşam*, 6 Teşrinievvel 1940.

²¹⁴Civralı, *Atletik Politika*, 179.

²¹⁵*Yeni Sabah*, 7 Teşrinievvel 1940; *Vakit*, 7 Teşrinievvel 1940; *Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Dergisi*, 23, (Kanunievvel 1940), 21-27.

²¹⁶Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 157-158.

²¹⁷Şevki, *Azınlık Spor Kulüpleri ve Sporcuları*, 56.

²¹⁸*Vatan*, 7 Teşrinievvel 1940.

²¹⁹Yurtoğlu, "İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de Beden Eğitimi ve Spor", 191.

²²⁰*Tasviri Efkar*, 8 Teşrinievvel 1940; *En Son Dakika*, 7 Teşrinievvel 1940.

²²¹*Akşam*, 7 Teşrinievvel 1940; *Son Posta*, 7 Teşrinievvel 1940; *Vatan*, 7 Teşrinievvel 1940.

²²²BCA, 30-10-0-0/ 229-540-10, 21.03.1940; Yurtoğlu, "İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de Beden Eğitimi ve Spor", 199.

6. Balkan Güreş Şampiyonası mart ayının ilk haftası 1940 yılında İstanbul'da Çemberlitaş Sineması'nda gerçekleştirilmiştir.²²³ Şampiyonada Türkiye 18 puanla birinci olurken, Yunan güreşçiler çoğu müsabayı kaybederek son sırada yer aldılar.²²⁴ 7 kez İstiklal Marşı çalınan salonda halk büyük coşku ve heyecan içinde karşılaşmaları takip etti.²²⁵

İlk Balkan Kros Şampiyonası da II. Dünya Savaşı'nın yaşandığı zorlu koşullarda 24 Mart 1940 tarihinde İstanbul'da Heybeliada da Türk-Yugoslav-Yunan sporcuların iştirakiyle Deniz Harp Okulu sahasında yapılmıştır.²²⁶ Çekişmeli geçen yarışı Yugoslav atlet Kotnik birinci tamamlamıştır. Türk atletler 3-5-8 ve 10. sıraları alabildiler.²²⁷ Dereceye girenlere madalya ve ödüllerin verilmesinin ardından kapanış töreni sonrası katılımcılara Tokatlıyan Otelinde bir ziyafet verilmiş burada Burhan Felek Balkan dostluğu, barış ve kardeşliği dile getiren bir konuşma yapmış ardından Balkan marşı söylenerek, Balkan bayrağı göndere çekilmiştir.²²⁸

Türk-Yunan takımlarının futbol maçları, seyahat maliyetlerinin artması ve güvenlik endişesi ile birlikte yaklaşan II. Dünya Savaşı nedeniyle 1938 yılı itibarıyla duraklama sürecine girmiş, bir süre sonra da kesilmiştir. 1930'larda yaşanan canlılık ancak savaş bitiminde 1945 sonrası yeniden görülmeye başlanmıştır. Savaş sonrasında İstanbul'a gelen ilk Yunan takımı Yunanistan Şampiyonu Enosis olmuştur. Enosis İstanbul'da 1 Aralık 1945'te Beyoğluspor,²²⁹ 2 Aralık 1945'te Beşiktaş,²³⁰ 8 Aralık 1945'te Galatasaray,²³¹ dördüncü ve son karşılaşmasını 9 Aralık 1945 tarihinde Fenerbahçe ile yapmıştır.²³² Oynanan müsabakalarda İstanbul'un Türk takımları Enosis'e karşı bariz bir üstünlük kurmuşlardır.

II. Dünya Savaşı'nın sonrasında hem kulüp takımları hem de millî takım düzeyinde Yunanistan takımlarıyla karşılaşmalar yapılmaya başlanmıştır. II. Dünya Savaşı öncesi aralarındaki sorunları önemli ölçüde halleden iki ülke, savaş sonunda aynı siyasal blokta yer almışlardı. Türkiye ile Yunanistan arasında henüz Kıbrıs sorunu ortada yokken ikili ilişkilerde bahar havası yaşanmıştır. Bu atmosferde Yunanistan lig Şampiyonu Enosis AEK 1947 yılı Eylül ayında İstanbul'a gelerek Türk takımları ile karşılaşmıştır.²³³ Enosis AEK 5 maç yapmış ve İstanbul'un üç büyüğüne yenilmiştir.²³⁴ Enosis AEK İstanbul'dan büyük bir hayal kırıklığı ile ayrıldı. Oynadığı dört maçta kalesinde 15 gol görürken yalnızca 3 gol atabilmiştir.²³⁵

Bu ziyaretten sonra Türkiye millî takımı başta olmak üzere pek çok takım hatta Göztepe,²³⁶ Aydınspor ve Beykoz gibi mahalli kulüpler bile Yunanistan'a turneler düzenledi. Bunun iki nedeni vardı. Birincisi; Yunanistan'a gidip gelmek, bir İngiliz takımını getirmekten çok daha ucuzdu. İkinci neden ise tamamen siyasiydi. İki ülke de NATO üyeliğine hazırlanıyordu ve bunun için karşılıklı ilişkilerin tamamen düzelmesi

²²³Akşam, 2 Mart 1940.

²²⁴Son Posta, 4 Mart 1940; Cumhuriyet, 4 Mart 1940; Tan, 4 Mart 1940.

²²⁵Cumhuriyet, 5 Ekim 1940; Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 153.

²²⁶Akşam, 24 Mart 1940; Son Posta, 24 Mart 1940; Tan, 24 Mart 1940; *Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Dergisi*, 13 (Kanunîsani 1940), 35.

²²⁷Tan, 25 Mart 1940; Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 155.

²²⁸Ulus, 25 Mart 1940.

²²⁹Cumhuriyet, 2 Aralık 1945.

²³⁰Tan, 3 Aralık 1945; Vatan, 3 Aralık 1945; Ulus, 3 Aralık 1945; Cumhuriyet, 3 Aralık 1945.

²³¹Son Posta, 9 Aralık 1945; Akşam, 9 Aralık 1945; Cumhuriyet, 9 Aralık 1945.

²³²Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 176.

²³³Gökçe, *Bizim İçin Oyna*, 173.

²³⁴Vakit, 14 Eylül 1947; Cumhuriyet, 14 Eylül 1947; Son Posta, 14 Eylül 1947; Akşam, 15 Eylül 1947; Akşam, 15 Eylül 1947; Cumhuriyet, 15 Eylül 1947; Cumhuriyet, 22 Eylül 1947.

²³⁵Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 191.

²³⁶1949 yılı mart ayında Yunanistan'a giden Göztepe bu ülkede AEK Enosis, Olimpiakos ve Panatinaikos ile maçlar yapmıştır. *Yeni Asır*, 28 Mart 1949; *Demokrat İzmir*, 31 Mart 1949; *Yeni Asır*, 1 Nisan 1949; *Demokrat İzmir*, 1 Nisan 1949; *Halkın Sesi*, 1 Nisan 1949; *Şamlı*, 92 *Yıllık Çınar*, 362.

gerekiyordu. Devletler nezdinde çok fazla problem kalmamıştı ancak kamuoyu sempatisi de eşit derecede önemliydi. Futbol bu noktada oldukça işe yarıyordu.²³⁷

Savaş öncesinde son millî maçını 1937 yılında Yugoslavya'ya karşı oynayan Türk millî takımı on bir yıl aradan sonra 23 Nisan 1948 günü, bu kez Atina'da Yunanistan'ın karşısına çıkmıştı. Bu Yunanistan'la gerçekleşen ilk millî maç olacaktı.²³⁸ Çekişmeli geçen maç²³⁹ Türkiye 3-1 kazandı.²⁴⁰ Maç sonu Panatinaikos Stadı sessizliğe bürünürken yenilgiyi gururuna yediremeyen bir Yunan taraftarı maçtan sonra kendini Akropol'den atarak intihar etti. Bu maçtan sonra İstanbul Karması ve Atina Karmaları karşılaşmış, müsabakayı İstanbul karması 5-2 üstün tamamlamıştır.²⁴¹

İki takım arasında daha sonra Atina ve İstanbul Karmaları adı altında bir maç daha yapılmış bu maç da İstanbul Karması 5-2 üstünlükle tamamlamıştır. Türkiye ile Yunanistan millî maçın rövanşını bir yıl sonra 28 Kasım 1948 günü İstanbul'da oynamışlardır. İnönü Stadı'nda oynanan maç bir kez daha Türkiye 2-1 kazanmıştır.²⁴² Tarihinde ilk kez Türk millî takımı göğsünün sol üstünde beyaz bir ayyıldız olan düz kırmızı forma ile sahaya çıkmıştır.²⁴³

Turnuva'nın son maçında İtalya B takımı Türkiye'yi 3-2 mağlup ederek birinci olmuş, Türkiye turnuvayı ikinci tamamlamıştır.²⁴⁴ İncelediğimiz dönemle ilgili olarak ilginç bir tesadüftür ki Türk ordu millî futbol takımı ilk maçını Ankara'da 19 Mayıs Stadı'nda tarihler 30 Aralık 1950'yi gösterdiğinde Yunanistan'la oynamış ve müsabakayı 7-0 kazanmıştır.²⁴⁵

4.2. Doğu Akdeniz Oyunlarında Türkiye ve Yunanistan Sporcuları

II. Dünya Savaşı'nın bitimiyle birlikte Türk ve Yunan atletlerinin katıldığı ilk yarış İstanbul Enternasyonel Atletizm Yarışları adıyla 1945 yılı sonlarında Fenerbahçe Stadı'nda yapılmıştır.²⁴⁶

1948 yılında, Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak'ın Nisan ayında gerçekleştirdiği Atina ziyareti sırasında Akdeniz Paktı kurulması gündeme gelmiş, bu amaçla Türkiye ve Yunanistan arasında kültürel ilişkilerin güçlendirilmesi kararlaştırılmıştır.²⁴⁷ İki ülkenin anlaşmasına göre Akdeniz Dostluk Kupası adıyla Atina'da futbol ve atletizm müsabakalarının yapılması planlanmıştır.²⁴⁸ Türkiye, İtalya, Mısır ve Yunanistan millî futbol takımlarının katılacağı Akdeniz Dostluk Kupası'nın 12 Mayıs'ta Atina'da başlayacağı Türkiye Futbol Federasyonu tarafından açıklanmıştır.²⁴⁹ İlk kez gerçekleştirilen Akdeniz Kupası Futbol Turnuvasına Mısır, İtalya, Türkiye ve Yunanistan katılmışlardır. Maçlar Atina'da Panathinaikos Stadyumu'nda oynanmıştır.²⁵⁰

²³⁷Irak, *Hükmen Yenik*, 54.

²³⁸1930 yılında Yunan Federasyonu'nun teklifi ile ilk kez iki ülke millî takımlarının karşı karşıya gelmesi için bir zemin oluşmuştu. Türk hükümeti fazla aceleci olmadı. *Cumhuriyet*, 19 Mart 1930.

²³⁹*Ulus*, 24 Nisan 1948; Bu maçta Türk millî takımında yer alan ilk gayr-ı Müslim futbolcu Lefter maçı izleyen Yunan taraftarlar tarafından "Türk Tohumu" sıfatı ile yaftalanmıştır. Haluk Hergün, *Lefter: Futbolun Ordinaryüsü* (İstanbul: İthaki Yayınları, 2019); Yüce, *İdmançı Ruhlar*, 457.

²⁴⁰*Cumhuriyet*, 24 Nisan 1948, *Türk Futbol Tarihi*, Cilt: 2, Haz. Erdoğan Arıkan ve Arkadaşları (İstanbul: Türkiye Futbol Federasyonu Yayını, 1992), 18; Şevki, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Azınlık Spor Kulüpleri ve Sporcular*, 41; Gökaçtı, *Bizim İçin Oyna*, 174.

²⁴¹Maç esnasında Yunan savaş gazileri sahanın kenarından Türk millî takımı oyuncusu Lefter'e devamlı olarak hakaret ve küfredmişlerdir. Müsabaka Lefter'in attığı 3 golle 5-2 İstanbul lehine sonuçlanmıştır. Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 199; Ersin Arısoy, "Çıplak Gözle izlediğim Ordinaryüs Lefter," *ABC Spor*, (22 Eylül 2014), 1.

²⁴²*Türk Futbol Tarihi*, 2, 19.

²⁴³*Vatan*, 29 Kasım 1948; Gökaçtı, *Bizim İçin Oyna*, 174.

²⁴⁴Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 210.

²⁴⁵*Vatan*, 31 Aralık 1950; *Cumhuriyet*, 31 Aralık 1950; *Milliyet*, 31 Aralık 1950.

²⁴⁶Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 175.

²⁴⁷*Ulus*, 6 Nisan 1948.

²⁴⁸*Hürriyet*, 3 Nisan 1949.

²⁴⁹*Cumhuriyet*, 29 Nisan 1949.

²⁵⁰*Ulus*, 12 Mayıs 1949; *Cumhuriyet*, 12 Mayıs 1949.

Turnuvada Türkiye Mısır'ı mağlup ettikten sonra 15 Mayıs'ta oynanan Türkiye Yunanistan maçında olaylar çıkar. Müsabakayı Türkiye 2-1 kazanır fakat maç beklendiği gibi dostluk havası içerisinde geçmez. Futbolcular birbirine girer; Yunan taraftarlarının Türkiye karşıtı tutumu, kötü tezahüratları da eklenince maç çok gergin bir havada tamamlanır.²⁵¹ Müsabakanın bitimiyle birlikte sonucu gururuna yediremeyen fanatik bir Yunan taraftar kendisini Akropolis'ten atarak intihar eder.²⁵²

Türkiye'de Yunanistan maçının kazanılması büyük bir sevince yol açar. İstanbul valisi Lütfü Kırdar, bir telgraf çekerek Atina'da bulunan futbolcuları kutlar.²⁵³ Turnuva da final maçı olan Türkiye ile İtalya müsabakası belirlenen tarihten bir gün önceye alınarak 20 Mayıs'ta gerçekleştirilir. Maçtan bir gün önce Yunanistan Futbol Federasyonu Türk futbolcuları ve kabileye Varymbombi yazlık kasabasında bir ziyafet tertip eder.²⁵⁴ 20 Mayıs Cuma günü oynanan Türkiye-İtalya final maçını İtalya kazanmasına karşın yine çıkan olaylar karşılaşmanın önüne geçmiştir. Tatsız olaylar, karşılaşmanın hatta dostluk turnuvasının önüne geçerek büyük yankılar uyandırmıştır. Dönemin gazetelerine "Atina Meydan Muharebesi" başlıklarıyla taşınan Atina'daki olaylar stadyumda yer alan Yunan seyircilerin Türkiye aleyhine tezahüratları ile başlamıştır. Türk futbolcuların stadyuma gelişiyle birlikte çirkin tezahüratlar birden fiziki saldırıya dönüşmüştür. Saldırıları müsabaka sonrasında da sürmüştür. Karşılaşmanın ardından soyunma odalarına giren Türk futbolcularına bir taraftan Yunan taraftarlar, diğer taraftan polisler saldırırlar. İş o kadar çok büyür ki tribünlerden Türk oyunculara taş fırlatılmakla kalınmaz, tükürenler de olur. O arada çıkan karışıklıkta Yunan seyircilerinden biri Gündüz Kılıç'ı tokatlarken, diğer tarafta ise Muzaffer Tokaç yumruklanır. Final maçının galibi İtalyan futbolcular Yunan taraftarların omuzlarında stadyumda galibiyet turu atarlar.²⁵⁵ Maçta yaşananan müessif olaylar kısa sürede Türkiye'de duyulur, ilk tepkiyi veren üniversite öğrencileri olur. Talebe Federasyonu, İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği, İstanbul Teknik Üniversitesi Talebe Birliği, Türk Gençlik Teşkilatı 21 Mayıs'ta yayımladıkları beyannamelerle Yunanistan'da yaşanan olayları protesto ederler.²⁵⁶ 23 Mayıs'ta üniversite öğrenci birliklerini temsilen Türkiye Millî Talebe Federasyonu, İstanbul'da Türk millî takımındaki futbolcuların iştirakiyle bir toplantı gerçekleştirir. Toplantıda Türkiye-Yunanistan arasında kurulan dostluk ilişkilerini sorgulayan ateşli konuşmalar yapılır. Bu heyecanın miting alanlarına taşınması da gecikmez gençlik, Taksim Meydanı'nda bir miting düzenler. Mitingde taşınan pankartlar iki ülke halkını karşı karşıya getirecek sertlikteydi.²⁵⁷ Güvenlik önlemlerinin fazla abartıldığı Taksim meydanındaki miting kısa sürmüştür. Gençler millî futbolcuları omuzlara alarak İstanbul Teknik Üniversitesine götürmüşlerdir.²⁵⁸ Yunanistan'da yaşanan olaylı maç TBMM'ye de taşınır. Konuyla ilgili soru önergeleri verilir.²⁵⁹ Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Vefa takımının Yunanistan'da gerçekleştireceği maçları iptal ederek takımın Yunanistan'a gitmesine onay vermez.²⁶⁰ 24 Mayıs'ta Yunanistan Dışişleri Bakanı Çaldaris Atina'da Türkiye'nin Atina Büyükelçisi Ünaydın'la yaptığı görüşmenin ardından yaptığı basın açıklamasında futbol maçında çıkan olaylara da atıf yapmış, olayların Türkiye-Yunanistan arasındaki dostane ilişkileri etkilemeyeceğini belirtmiştir.²⁶¹ Atina'da

²⁵¹Akşam, 16 Mayıs 1949; Yeni Sabah, 16 Mayıs 1949.

²⁵²Cumhuriyet, 18 Mayıs 1949; Ulus, 18 Mayıs 1949; Akşam, 18 Mayıs 1949.

²⁵³Akşam, 17 Mayıs 1949; Cumhuriyet, 17 Mayıs 1949; Yeni Sabah, 17 Mayıs 1949.

²⁵⁴Ulus, 20 Mayıs 1949.

²⁵⁵Hürriyet, 22 Mayıs 1949; Akşam, 21 Mayıs 1949; Cumhuriyet, 21 Mayıs 1949; Ulus, 21 Mayıs 1949; Cumhuriyet, 22 Mayıs 1949;

²⁵⁶Yeni Sabah, 22 Mayıs 1949.

²⁵⁷Ulus, 24 Mayıs 1949; Hürriyet, 24 Mayıs 1949; Yeni Sabah, 24 Mayıs 1949.

²⁵⁸Akşam, 24 Mayıs 1949; Cumhuriyet, 24 Mayıs 1949.

²⁵⁹Yeni Sabah, 24 Mayıs 1949.

²⁶⁰Akşam, 24 Mayıs 1949; Cumhuriyet, 24 Mayıs 1949.

²⁶¹Cumhuriyet, 25 Mayıs 1949.

çıkan olaylar Türkiye'nin pek çok yerinde protesto edilir. Tekirdağ,²⁶² İstanbul, İzmir protestoları basına etkili biçimde yansımıştır. Bu arada İstanbul'da yaşayan Rumlar da konuya dâhil olurlar.²⁶³ İstanbul Fener Rum Patriği Athenagoras ve Damyanos Arzumanidis isimli öğrencinin Atina'da yaşanan olayların kabul edilemez ve üzüntü verici olduğunu belirten açıklamaları Türk basınında yayımlanır.²⁶⁴ 26 Mayıs'ta İnönü Stadi'nda organize edilen toplantıda millî güreşçiler Celal Atik ve Nasuh Akar da birer konuşma yaparak futbol maçında yaşanan çirkin ve hoş olmayan olayların intikamını güreş müsabakalarında Yunanlıları yenerek alacaklarına dair kalabalığa söz verirler. İş çıkırından çıkarak intikam, rövanş taleplerine dönüşür. Mitingin ardından bir grup, İstiklal Caddesi'nde bulunan Yunanistan Konsolosluğuna ve Türk-Yunan Dostluk Cemiyeti binasına doğru yürür. Güvenlik güçlerinin aldığı önlemlerle olay çıkması önlenir, topluluğun konsolosluğa yaklaşmasına izin verilmez.²⁶⁵ Protestolar İzmir'e kadar uzanır. İzmir'de Yüksek Tahsil Gençliği tarafından 26 Mayıs'ta Cumhuriyet Meydanı Atatürk Anıtı'nın önünde bir miting düzenlenir. Mitinge İzmir gençliği ile birlikte dükkânlarına kapatan esnaf da destek verir. Konuşmalar sonrası beş-altı bin kişilik bir grup Yunan Konsolosluğuna gitmek istese de güvenlik güçleri tarafından durdurulur.²⁶⁶ Antakya, Çankırı, Erzincan, Tercan, Zonguldak-Devrek, Ankara-Polatlı ve Karadeniz Ereğlisi'nde düzenlenen toplantılarla protestolar dalga dalga Anadolu'ya yayılır.²⁶⁷ Ankara'da da 27 Mayıs'ta üniversite öğrencileri bir araya gelerek büyük bir protesto mitingi düzenlerler.²⁶⁸ Aynı gün Aydın'da, Balıkesir'de,²⁶⁹ Çanakkale'de Gelibolu ve Yenice'de, Antalya'da, Korkuteli'nde,²⁷⁰ 28 Mayıs'ta da Adana, Antalya, Karabük, İzmit'te, 29 Mayıs'ta Zonguldak'ta gençler gerçekleştirdikleri mitinglerle Atina'da yaşanan olayları protesto etmişlerdir.²⁷¹

Atina'da yaşanan olaylar, Türk futbolcularına karşı yapılan saldırı Türk gazetelerinde de şiddetle kınanmıştır. Basında Türk-Yunan dostluğunu sorgulayan yazılar görülür.²⁷² Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'nda Yunanistan'a yaptığı gıda yardımları yazarların ortak vurgusu olmuş, Türk futbolculara Atina'da yapılan saldırılara dikkat çekilerek "nankörlük" vurgusu yapılmıştır. Bazı gazeteler dostluğa gölge düşürülmemesi gerektiği üzerinde durarak, çıkan olaylardan Yunan komünistlerini sorumlu tutmuşlardır.²⁷³ Yunan Futbol Federasyonu, Türkiye'de gazetelerde çıkan haberlerin gerçekleri yansıtmadığını dile getirerek Türk millî takımını ve futbolcuları suçlamış, Türk futbolcuların final maçında Yunan hakeme kötü davrandığını, bir İtalyan futbolcuyla tekmeleyerek hastanelik ettiğini dile getirmiştir. Türk ve Yunan meclislerinde verilen soru önergeleri karşısında iki ülkenin hükümet yetkilileri zor anlar yaşamışlardır.²⁷⁴ Protestolar kısmen durulurken, özellikle Kıbrıs sorununun alevleneceği tarihlerde ortaya çıkacak milliyetçi-muhafazakâr TMTB'nin Atina'daki olayları protesto mitingi ilk büyük eylemi olmuştur. İşin ilginç tarafı ise eylem gününe kadar maç hakkında yayın yapan gazetelerin maçta büyük bir olay çıktığını not etmemiş olmalarıydı. Gazetelerin olayların "vahametini" bu tarz örgütlerin eylemleri yardımıyla idrak etmesi, özellikle 1955 yılından itibaren

²⁶²Akşam, 25 Mayıs 1949.

²⁶³Yeni Sabah, 27 Mayıs 1949.

²⁶⁴Cumhuriyet, 27 Mayıs 1949.

²⁶⁵Hürriyet, 27 Mayıs 1949; Yeni Sabah, 27 Mayıs 1949; Akşam, 27 Mayıs 1949.

²⁶⁶Demokrat İzmir, 27 Mayıs 1949; Cumhuriyet, 27 Mayıs 1949.

²⁶⁷Cumhuriyet, 27 Mayıs 1949.

²⁶⁸Zafer, 28 Mayıs 1949; Hürriyet, 28 Mayıs 1949; Ulus, 28 Mayıs 1949; Yeni Sabah, 28 Mayıs 1949.

²⁶⁹Cumhuriyet, 28 Mayıs 1949.

²⁷⁰Yeni Sabah, 28 Mayıs 1949.

²⁷¹Ulus, 29 Mayıs 1949; Yeni Sabah, 30 Mayıs 1949.

²⁷²Cumhuriyet, 23 Mayıs 1949; Hürriyet, 24 Mayıs 1949; Zafer, 24 Mayıs 1949.

²⁷³Akşam, 25 Mayıs 1949; Demokrat İzmir, 28 Mayıs 1949; Ulus, 28 Mayıs 1949.

²⁷⁴Hürriyet, 8 Haziran 1949.

karşımıza tekrar çıkacaktır.²⁷⁵

Sovyetler Birliği'nin yayılmacı siyasetine karşı oluşturulması düşünülen Akdeniz Paktı ve bu pakt çerçevesinde kültürel ilişkilerin arttırılması amacıyla organize edilen Akdeniz Dostluk Kupası müsabakaları daha başlangıçta turnuvayı hayata geçiren Türkiye ve Yunanistan yöneticileri için tam bir hayal kırıklığına dönüşmüştür. Turnuva'da yaşanan talihsiz gelişmelere Türk halkının tepkisi çok büyük olmuştur. Yaşanan olaylar, halkın reaksiyonu geçmişte yaşanmış olan tarihî acıların, husumetin hafızalardan hâlâ silinmediğini gösteriyordu. Bir futbol müsabakası bile tarihsel hafızayı diriltip eski meselelerin yeniden açılmasına neden olabiliyordu.²⁷⁶ Görünen o ki Türkiye ve Yunanistan adı dostluk turnuvası da olsa futbol maçını gereğinden fazla önemseyip âdetâ millî dava hâline getirmişlerdir. Türkiye ve Yunanistan arasında futbol turnuvasıyla gerilen ilişkiler başka bir spor organizasyonu ile düzeltilmeye çalışılmıştır. Türkiye Atletizm Federasyonu, 1949 yılı Eylül ayı içinde Türkiye'de Akdeniz Atletizm Şampiyonası programı yaparak şampiyonaya Yunan atletlerini de çağırır. Bu davetle futbol ile gerilen ilişkilerin yumuşatılması ve geliştirilmesi planlanır.²⁷⁷ Yunanistan Atletizm Federasyonunun önyak olmasıyla düzenlenen Doğu Akdeniz Atletizm Şampiyonası'nın ilki 27-28 Eylül tarihlerinde Atina'nın Averof Stadı'nda Yunanistan, Türkiye ve Filistinli atletlerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.²⁷⁸ Türkiye, 14 yarışmayı birinci tamamlayarak 197 puanla birinci olmuştur.²⁷⁹ Türk atletleri 14 birincilik, 8 ikincilik, 7 üçüncülük elde ederken, Yunanlı atletler 7 birincilik, 14 ikincilik, 8 üçüncülük, Filistinli atletler de 1 birincilik ve üçüncülük kazandılar. Yarışmayı kazananlara 70 bin seyirci önünde Yunan Bahriye Bakanı tarafından ödülleri verildi.²⁸⁰ Türkiye ilk kez bir atletizm şampiyonasını birincilikle tamamladı.²⁸¹

Doğu Akdeniz Atletizm Şampiyonası'nın ikincisi ise 6- 12 ve 13 Haziran 1948'de İstanbul'daki İnönü Stadyumu'nda; düzenlenmiştir.²⁸² Şampiyonaya sadece Yunanistan, Türkiye, İran katılırken, 22 farklı kategoride yapılan müsabakalar sonucunda Türkiye puan tablosunda zirvede yer almıştır.²⁸³

Doğu Akdeniz Oyunlarının üçüncüsü 9-11 Eylül 1949 tarihleri İstanbul'da yapılmış, yarışlara çok az sporcu ve ülke katılmıştır.²⁸⁴ 12 kategoride ve daraltılmış bir programla yapılan yarışmaların dokuzunu İtalya kazandı.²⁸⁵ Yunanlılar epey ağır bir yenilgi aldılar. Yunanistan oyunlardan çekildi. İstanbul'da yapılan Doğu Akdeniz Oyunları son oyunlar oldu.

II. Dünya Savaşı sonrası yaklaşık 10 yıl sonra Türkiye ilk basketbol maçını yine Yunanistan'la oynamıştır. Türk basketbolcular İstanbul karması ve millî takım olarak dördü Atina'da ikisi Selanik'te olmak üzere Yunanistan'da 6 maç oynamışlardır.²⁸⁶ Bu müsabakalarda 4 galibiyet ve 2 mağlubiyet yaşanmıştır.

²⁷⁵Irak, *Hükmen Yenik*, 55.

²⁷⁶Orkun Şen, "Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçişte Toplumsal Olaylar (10 Örnek/1945-1950)" (Yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, 2020), 131.

²⁷⁷Zafer, 9 Ağustos 1949.

²⁷⁸*Cumhuriyet*, 29 Eylül 1947; Nadir Yurtoğlu, "İnönü Döneminde Türkiye'de Spor: İkinci Dünya Savaşı Sonrası Bir Araştırma (1946-1950)", *Journal of History School*, 61(2022): 43335.

²⁷⁹*Athletic Echo*, 2 Oktober 1947; *Athletic Echo*, 5 Oktober 1947; *Athletic Echo*, 6 Oktober 1947.

²⁸⁰*Cumhuriyet*, 6 Ekim 1947.

²⁸¹Atina'da elde edilen başarılı sonuçlar üzerine Şükrü Saraçoğlu tarafından Türk sporculara bir kutlama telgrafı çekilmiştir. *BCA, CHP*. 490.1-0-0, 1104-33. 3.

²⁸²*Yeni Sabah*, 7 Haziran 1948.

²⁸³*Athletic Echo*, 3 May 1948; *Athletic Echo*, 6 May 1948.

²⁸⁴*Yeni Sabah*, 10 Eylül 1949; *Ulus*, 12 Eylül 1949; *Vatan*, 12 Eylül 1949.

²⁸⁵*Athletic Echo*, 8 September 1949; *Athletic Echo* 12 September 1949; *Son Posta*, 12 Eylül 1949.

²⁸⁶*Cumhuriyet*, 9 Kasım 1946; Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 180.

1946 yılında Türk basketbolcularının Yunanistan ziyaretine karşılık olarak 1947 yılı Mart ayında Yunan basketbolcular İstanbul'a gelerek hem millî maç hem de şehir karmaları maçları gerçekleştirmiştir.²⁸⁷ İki gün sonra oynanan İstanbul-Atina karması maçını İstanbul karması 41-38 kazanmıştır. Ardından Ankara-İstanbul karması, Atina-Pire-Selanik karması müsabakasını da Türk takımı 45-31 üstünlükle tamamlamıştır.²⁸⁸

Türkiye Millî Basketbol Takımı ilk kez 1949 yılında Avrupa şampiyonasına katıldı. Şampiyonanın bu araştırma için önemi Türkiye ve Yunanistan'ın da bulunması ve karşı karşıya gelmeleri idi. 1949 yılındaki organizasyonu Mısır gerçekleştirdi. Şampiyonaya Türkiye, Mısır, Yunanistan, Lübnan, Suriye, Hollanda, Fransa'nın yer aldığı 7 ülke katıldı. 17-22 Mayıs 1949 tarihlerinde Kahire'de düzenlenen şampiyonada Türkiye ilk maçını Yunanistan'la yapmış müsabakayı 54-41 kaybetmiştir.²⁸⁹ Mısır'ın şampiyon olduğu turnuvada Türkiye, Fransa ve Yunanistan'ın ardından şampiyonayı dördüncü sırada tamamlamıştır.²⁹⁰

Sonuç

1930 yılı içinde Türkiye ve Yunanistan arasındaki diplomatik ilişkilerin gelişiminde sporun önemli bir etkisi olduğu görülmüştür. Yunanistan Başbakanı Venizelos'un Ankara'ya davet edilmesiyle başlayan süreç, iki ülke arasındaki ilişkilerin dostane bir çerçeveye oturmasına katkı sağlamıştır. Türk sporcuların Atina'ya, Yunan sporcuların ise İstanbul'a yaptıkları ziyaretler, iki toplum arasında karşılıklı anlayışı ve yakınlaşmayı artırmıştır. Spor etkinlikleri sırasında gösterilen misafirperverlik, her iki ülkenin halkları arasındaki olumsuz algıları değiştirmiştir.

Bu süreçte sporun siyaset ile iç içe geçtiği görülmektedir. Mustafa Kemal Atatürk ve Yunanistan Başbakanı Eleftherios Venizelos'un karşılıklı ziyaretleri ve dostane mesajları, diplomatik düzeydeki yakınlaşmayı desteklerken, bu dostluk sahada da kendini göstermiştir. Özellikle 1930 Balkan Oyunlarının, Birinci Balkan Konferansı ile eş zamanlı olarak düzenlenmesi, sporun diplomasi ile nasıl iç içe olduğunu göstermiştir. Türkiye'nin Balkan Oyunlarına katılımı, uluslararası platformda sportif prestijini artırmasının yanı sıra, bölgesel iş birliği açısından da önemli bir adım olmuştur.

Uzun yıllar boyunca iki düşman devlet olan Türkiye ve Yunanistan arasındaki bu süreç, konferanslar ve spor etkinlikleriyle dostane bir zemine çekilmeye çalışılmıştır. Futbolun başı çektiği sportif faaliyetlerin kulüp düzeyinde de yaygınlaşması, atletizm, güreş, boks, tenis gibi yarışmaların iki ülke arasındaki olumlu ilişkilerin pekişmesine katkı sağlamıştır.

Özellikle 1930'lu yılların başında gerçekleştirilen karşılaşmalar, basında geniş yer bulmuş ve kamuoyunun spor aracılığıyla yakınlaşmasını mümkün kılmıştır. Fenerbahçe, Galatasaray, Altay ve Karşıyaka gibi Türk kulüplerinin Yunanistan'a yaptığı ziyaretler, aynı şekilde Aris, Olimpiakos ve Apollon gibi Yunan takımlarının Türkiye'ye gelişleri, yalnızca sportif başarılarla değil, aynı zamanda kültürel etkileşim ve dostane ilişkilerle de anlam kazanmıştır. Burada dikkat çekici durum ise Türk ve Yunan spor karşılaşmalarının kent ölçekli müsabakalarının İstanbul, İzmir, Balıkesir ve Ayvalık takımları ile sınırlı kalmasıdır. Örneğin Edirne ile neden temas olmadığına dair soruları çözebilecek bilgimiz şu an için bulunmuyor.

Spor müsabakalarında zaman zaman istenmeyen olaylar yaşansa da genel olarak iki ülke arasındaki temaslar olumlu bir atmosferde ilerlemiştir. Bazı maçlarda yaşanan gerginlikler, milliyetçi duyguların ve geçmişin izlerinin tam anlamıyla silinemediğini gösterse de diplomatik girişimlerin ve toplumsal etkileşimin devam etmesi, bu tür olumsuzlukları aşmada önemli bir rol oynamıştır.

²⁸⁷Vakit, 20 Mart 1947.

²⁸⁸Atabeyoğlu, *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*, 189.

²⁸⁹Yeni Sabah, 18 Mayıs 1949.

²⁹⁰Akşam, 23 Mayıs 1949.

1930-1938 döneminde Türkiye ve Yunanistan arasında spor faaliyetleri, sadece rekabetçi müsabakalar olarak kalmamış, aynı zamanda iki ülkenin diplomatik ilişkilerine önemli katkılar sağlamıştır. Savaş sonrası gerilimlerin ve tarihsel düşmanlıkların gölgesinde, sporun birleştirici gücü, toplumlar arasındaki ön yargıları kırmada ve barış ortamını güçlendirmede etkili bir araç olmuştur.

Sporun barışçıl bir araç olarak kullanılması, iki milletin geçmişte yaşadığı çatışmaları geride bırakmasına yardımcı olmuş, halklar arası diyalogun gelişmesine ve karşılıklı anlayışın artmasına zemin hazırlamıştır. Bu dönemde temelleri atılan dostane ilişkiler, ilerleyen yıllarda Türkiye ve Yunanistan arasındaki diplomatik bağların daha sağlam hâle gelmesine katkı sağlamıştır. Sporun, yalnızca bir rekabet aracı değil, aynı zamanda toplumları birleştiren güçlü bir unsur olduğu gerçeği, bu süreçte açıkça ortaya çıkmıştır.

1938'den sonra, II. Dünya Savaşı ve savaş sonrası dönemde uluslararası ilişkilerde değişen dinamikler, Türk-Yunan spor temaslarının gelişimini doğrudan etkilemiştir. 1938'den itibaren dünya siyasetinde belirsizliğin ve savaşın gölgesi altında spor faaliyetleri ikinci plana düşmüştür. II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte, Türkiye tarafsız kalmasına rağmen ekonomik ve siyasi açıdan zorlu bir süreçten geçerken, Yunanistan ise doğrudan savaşın içinde yer almıştır. Bu dönemde, ülkeler arasında spor organizasyonları büyük ölçüde sekteye uğramış ve 1930'lu yıllardaki karşılıklı spor etkinlikleri yerini uzun bir duraksamaya bırakmıştır.

Savaşın sona ermesiyle birlikte, 1945'ten itibaren dünya genelinde yeni bir jeopolitik düzen oluşmuş ve Türkiye ile Yunanistan kendilerini Soğuk Savaş'ın iki farklı kutbu içinde bulmuştur. ABD'nin önderliğinde oluşturulan Truman Doktrini ve Marshall Planı çerçevesinde, iki ülke Batı Bloğu'nda ortak bir cephede yer almıştır. Bu siyasi yakınlaşma, spor alanında da yeniden temasların başlamasına zemin hazırlamıştır.

1946'dan itibaren Türk ve Yunan spor kulüpleri arasında yeniden futbol ve atletizm müsabakaları düzenlenmeye başlamıştır. Bu dönemde, savaş sonrası toparlanma sürecinde olan Yunan spor camiası, Türk kulüpleriyle yapılan maçları yeniden uluslararası alanda varlık göstermek için bir fırsat olarak değerlendirmiştir. Fenerbahçe, Beşiktaş ve Galatasaray gibi Türk kulüplerinin Yunan takımlarıyla oynadığı karşılaşmalar, 1930'lu yıllardaki dostane rekabetin tekrar canlandığını göstermiştir.

1930-1950 yılları arasında spor, Türkiye ve Yunanistan arasındaki siyasi ilişkilerde bir denge unsuru olmuş, diplomatik temasları artırmış ve halklar arası diyalogu güçlendirmiştir. Ancak sporun sağladığı bu yakınlaşma, siyasi dalgalanmalar sebebiyle kırılgan olmuş ve özellikle savaş sonrası dönemde eski rekabetler yeniden ortaya çıkmıştır. Buna rağmen, sporun uluslararası ilişkilerdeki rolü göz ardı edilemeyecek kadar büyük olup, Türkiye-Yunanistan ilişkilerinin şekillenmesinde önemli bir faktör olmuştur.

Hakem Değerlendirmesi	Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması	Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer Review	Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest	The author has no conflict of interest to declare.
Grant Support	The author declared that this study has received no financial support.

Yazar Bilgileri	Günver Güneş (Dr. Öğretim Üyesi)
Author Details	¹ Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, Aydın, Türkiye 0000-0002-4255-5288 ggunes65@gmail.com

Kaynakça | References

Arşiv Belgeleri

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

BCA, 30-10-0-0, 47-301-6, 4-6-1931

BCA, 30-10-0-0, 145-38-8, 08.11.1939.

BCA, 30-10-12-73-21/1-2.

BCA, 30.10.145, 38.8-8.11.1939.

BCA, 30-18-1-2, 92-97-2, 10.10.1940.

BCA, 30-10-0-0, 229-540-10, 21.03.1940.

BCA, 490-1-0-0, 1104-33.3.

Gazete ve Dergiler

ABC Spor

Akşam

Anadolu

Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi

Atatürk Yolu Dergisi

Athletic Echo

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Dergisi

Cumhuriyet

Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi,

Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi

Demokrat İzmir

Eleftheron Vima

En Son Dakika

Gol Spor Dergisi

Gol Spor

Haber

Hâkimiyet-i Milliye

Hakkın Sesi

Halkın Sesi

Hizmet

Hürriyet

Işık Gazetesi

Journal of Health and Sport Sciences

Journal of History School

Kırmızı- Beyaz

Kurun

Milliyet

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi

Olimpiyat

Son Posta

Spor Postası

Tan

Tasviri Efkâr

The International Journal of the History of Sport

Türkspor

Ulus

Vakit

Vatan

Vreme

Yarım Ay

Yeni Asır

Yenigün

Yeni Sabah

Zafer

Araştırma Eserler

- Adiloviç Sejrán, "Türkiye'de Düzenlenen İlk Büyük Spor Organizasyonu: 1935 Balkan Oyunları", Yüksek Lisans tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, 2023.
- As Efdal. "İktidar-Spor Kurumları İlişkileri Bağlamında İki Dünya Savaşı Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin Katıldığı Olimpiyatlar (1924 Paris, 1928 Amsterdam, 1936 Berlin)", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 12/24 (2016): 156-204.
- Atabeyoğlu, Cem. *Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 1986.
- Atabeyoğlu Cem. *Türkiye Basketbol Tarihi*. İstanbul: Türk Spor Vakfı Yayınları, 1986.
- Ayçıl Asaf. *Dünden Bugüne Karagömrük Gençlik Kulübü 1926-1982*. İstanbul: Arpaz Matbaacılık, 1982.
- Balıkesir Halkevi *Sekiz Ayda Nasıl Çalıştı ve Neler Yaptı*. Balıkesir: Balıkesir Vilayet Matbaası, 1933.
- Barlas, Dilek, "Atatürk Döneminde Türkiye'nin Balkan Politikası", *Üçüncü Uluslararası Atatürk Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde. editör. Azmi Süslü ve diğerleri, 833-838, C 2, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, 1998.
- Berent, Orhan. *Alsancak'ın Sakini Altay*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.
- Biber Tuğba, Eray. "II. Dünya Savaşı Sonrası ABD Politikalarının Türkiye Yunanistan İlişkilerine Etkisi (1946-1954)" *MUTAD Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 7/2 (2020): 313-342.
- Bilgiç, Bestami. S. "Atatürk Döneminde Türkiye-Yunanistan İlişkileri, 1923-1938". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 31 (2015): 1-28.
- Cıvralı, Selim Rumi. *Atletik Politika: Spor ve İdeoloji*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2020.
- Çakmak, Zafer. "Venizelos'un Atatürk'ü Nobel Barış Ödülü'ne Aday Göstermesi", *Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Erdem*, 52 (2008): 91-110.
- Çınar Semih. "İzmir'de Uluslararası Bir Turnuva: 5. Balkan Güreş Şampiyonası", *İzmir Spor Tarihi* içinde, editör Günver Güneş, Bahri Okumuş, 330-340. Ankara: Ütopya Yayınevi, 2018.
- Dağlaroğlu, Rüştü. *Fenerbahçe Spor Kulübü Tarihi: 1907-1957*. İstanbul: 1957.
- Daphni, G. He *Hellas Metaxed yo Polemon 1923-1940 (Greece Between Two Wars 1923-1940)*. Athens: Ikaros, 1974.
- Demirözü, Damla. *Savaştan Barışa Giden Yol, Atatürk-Venizelos Dönemi Türkiye-Yunanistan İlişkileri*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2007.
- Erdem, Nilüfer. "Yunan Tarihçilerin Gözüyle 1930 Türk-Yunan Dostluk Antlaşması ve Venizelos'un Bu Sürece Katkıları", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (Güz, 2009): 93-128.
- Gökçaftı, Mehmet Ali. *Bizim İçin Oyna: Türkiye'de Futbol ve Siyaset*. İstanbul: İletişim Yayınları. 2008.
- Güneş, Günver. *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Modern Sporların İzmir'e Girişi (1950-1922)*. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, 2012.
- Güneş, Günver, Güneş, Müslime. "Atatürk Döneminde Gerçekleştirilen İlk Uluslararası Spor Organizasyonu: 6. Balkan Oyunları", *Atatürk ve Balkanlar, Cumhuriyetin 100. Yılı Anı Kitabı* içinde, editör Nadim Macit, M. Fatih Sansar, 239-266. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınevi, 2023.
- Gürkan, Turhan. *Atatürk'ün Uşağının Gizli Defteri*. İstanbul: Fer Yayınları, 1971.
- Hatipoğlu, M. Murat. *Yakın Tarihte Türkiye ve Yunanistan 1923-1954*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 1997.
- Hiçyılmaz, Ergun. *Türkiye'de Spor*. İstanbul: Yeni Yüzyıl Kitaplığı, 1996.
- Irak, Dağhan. *Hükmen Yenik: Türkiye'de ve İngiltere'de Futbolun Sosyo-Politigi*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın, 2013.
- Karacaoğlu, Latif. "Göztepe Spor Kulübü Tarihçesi (1925-2000)". Yüksek Lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2021.
- Karakaya, Yunus Emre. *Erken Dönemden Moderniteye Spor Tarihi*. Ankara: Nobel Yayınları, 2022.

- Keser, Ulvi. *Kızılay Belgeleri Işığında Yunanistan'da Ölüm, Açlık, İşgal 1939-1949*. Ankara: Türk Kızılayı Yayınları, 2010.
- Kissoudi, P. "Sport, Politics and International Relations in the Balkans: The Balkan Games from 1929 to 1932", *The International Journal of the History of Sport*, 25/13 (2008): 1771-1813.
- Kissoudi, P. "Sport, Politics and International Relations in the Balkans: the Balkan Games from 1933 to 1935", *The International Journal of the History of Sport*, 25/13(2008):1814-1835.
- Kissoudi, P. "Sport, Politics and International Relations in the Balkans: the Balkan Games from 1936 to 1939", *The International Journal of the History of Sport*, 25/13 (2008):1836-1861.
- Kuruloğlu, Fehim. "Altay Spor Kulübü Tarihi". Yüksek Lisans tezi, Ege Üniversitesi, 2010.
- Kuruloğlu, Fehim. *Altay Spor Kulübü Tarihi*. İzmir: Ecm Basın Yayın. 2014.
- Kuruloğlu, Fehim. "Mütareke Dönemi İzmir Spor Hayatı", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 18(Özel Sayı) (2018): 297-314.
- Kuruloğlu, Fehim. "Türkiye'nin Spor Diplomasisi ve Balkan Oyunları", *Uluslararası Balkan Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı* içinde, editör Uğur Yasin Asal, 123-140. İstanbul: Ümraniye Belediyesi Kültür Yayınları, 2022.
- Kuruloğlu, Fehim. "Sports Diplomacy and Propaganda in Turkish Foreign Policy in the Early Republican Period", *The International Journal of the History of Sport*, 40/2-3 (2023): 111-124.
- Kuruloğlu, Fehim. Çaylı Çetinel Merve, "Erken Cumhuriyet Dönemi Balıkesir Spor Tarihine İlişkin Tespitler", *II. Balıkesir Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde, editör Bayram Şahin, Sinem Şahnagil, Mustafa Oğuz, 110-120. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Yayınları, 2024.
- Manisaligil, Sezen. "1930'lu Yıllar Türk Yunan Yakınlaşması ve Türk Basını". Yüksek Lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2024.
- Mutlu, Mustafa. "Uluslararası İlişkilerin Gelişiminde Sporun Rolü: Türk-Yunan İlişkileri Örneği (1930-1931)", *Atatürk Yolu Dergisi*, 70 (Mayıs 2022): 339-354.
- Mutlu, Mustafa, "Basketbolun Türkiye'de Doğuşu ve Gelişimi (1938 Yılına Kadar)", *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13/3 (2023): 1681-1698.
- Öktem, Haydar Rüştü. *Mütareke ve İşgal Anıları*. Yayına Hazırlayan Zeki Arıkan. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları. 1991.
- Özok, Sami. *1923-1987 64 Yıl İzmirspor*. İzmir: İzmirspor Gençlik ve Spor Kulübü Derneği, 1987.
- Sander, Oral. *Siyasi Tarih*. Yedinci Baskı, Ankara: İmge Kitabevi, 1999.
- Sönmezoğlu, Faruk. *Türkiye-Yunanistan İlişkileri ve Büyük Güçler: Kıbrıs, Ege ve Diğer Sorunlar*. İstanbul: Der Yayınları, 2000.
- Sungur, Erdoğan. *İzmir Spor Tarihi*. İzmir: İzmir İl Özel İdare Yayını, 2002.
- Şamlı, Faruk. *92 Yıllık Çınar*. İzmir: 2018.
- Şen, Orkun. "Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçişte Toplumsal Olaylar (10 Örnek/1945-1950)", *Yüksek Lisans tezi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, 2020.
- Şevki, Orhan. *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Azınlık Spor Kulüpleri ve Sporcular*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018.
- Tağmat, D. Çağla. "İzmir'den Atina'ya Bir Rum Futbol Kulübünün Yolculuğu", *İzmir Spor Tarihi* içinde, editör Günver Güneş- Bahri Okumuş, 23-34. Ankara: Ütopya Yayınevi, 2018.
- Taşdemir, Serap. "Ayrıcalık'ta Spor Hayatı (1924-1950 Yılları Arası)", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 15/29 (2019): 443-471.
- Tokatlıoğlu, Ali Emrah, Tuna, Utku. "Erken Cumhuriyet Döneminde Spor-Siyaset İlişkisi Bağlamında İlk Milli Basketbol Maçı ve Takımı", *Journal of Health and Sport Sciences (JHSS)*, 4/3 (2021): 58-69.
- Türk Futbol Tarihi*. 2, Hazırlayanlar Erdoğan Arıkan ve Arkadaşları, İstanbul: Türkiye Futbol Federasyonu Yayını, 1992.
- Türkan, Coşkun. "Milliyetçilik ve Futbol: Erken Cumhuriyet Döneminde İzmir Kulüplerinin Yabancı Takımlarla Müsabakaları". *İzmir Spor Tarihi* içinde, editör Günver Güneş, Bahri Okumuş, 49-95. Ankara: Ütopya Yayınevi, 2019.
- Vakalopoulos, Apostolos. *Nea Helleniki Historia, 1204-1985*. Selanik: 1999.
- Venzelos, Alastos, D. *Patriot-Statesman-Revolutionary*. London: Percy Lund Humphries Co, 1942.
- Yıldız, Doğan. *Çağlarboyunca Türklerde Spor*, İstanbul: Telebasım Yayıncılık, 2002.
- Yurtoğlu, Nadir. "İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de Beden Eğitimi ve Spor (1939-1945)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 105(2022): 198-224.
- Yurtoğlu, Nadir. "İnönü Döneminde Türkiye'de Spor: İkinci Dünya Savaşı Sonrası Bir Araştırma (1946-1950)", *Journal of History School*, 61(2022): 4313-4351.
- Yüce, Mehmet. *İdmançı Ruhlar, Futbol Tarihimizin Klasik Devreleri: 1923-1952*. İstanbul: İletişim Yayınevi, 2015.
- Yüce, Mehmet. *İstanbul Spor Kulüpleri Tarihi-Üç Büyükler*. İkinci Kitap, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür AŞ Yayınları, 2021.

